

בשער

לקט מאמרים לאלול ותשרי
שנאמרו בס"ד בישיבת "שערי תורה"
מתוך קונטרס "בשער" (תשע"ג – תשע"ז)

שלהי אלול תשע"ז

לעילוי נשמת הבחור היקר אציל הנפש

ישעיהו (ב"ר יעקב) ז"ל

נלב"ע ז' כסלו תשע"ז

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות:

לטלפון – 0548436038

או - shechteryakov@etrog.net.il

תוכן העניינים

סיפורו של אלול –	עמוד 3
אלול, 3 שאלות –	עמוד 11
אני לדודי ודודי לי –	עמוד 16
כי עזה כמוות אהבה –	עמוד 21
ומלכותו בכל משלה –	עמוד 27
הרווחים מתפילת ראש השנה –	עמוד 34
עשי"ת כהכנה ליום הכיפורים –	עמוד 41
מעלת המחילה –	עמוד 49
יום הכיפורים, להתחיל מחדש -	עמוד 56

סיפורו של אלול

אלול כמעט לא נזכר בקדמונים

אנחנו עומדים שוב בחודש אלול. כרגיל אנחנו נבוכים מה בדיוק זה אומר אלול. ועד שאנחנו מתחילים קצת להיכנס לענין כבר חלף עבר לו האלול. הסיבה העיקרית למבוכה שלנו היא מפני שאלול הוא בעיקרו הכנה ליום הדין של ראש השנה, ומכיון שלא לגמרי ברור לנו עניינו של הדין, שבאמת יש בו כמה וכמה עניינים, ממילא איננו יודעים כל כך מה טיבו של אלול. וכדי שהאלול לא יברח לנו מתחת לידיים חלילה, ננסה בס"ד לעמוד על סוד עניינו.

הציבור גדול בלי עין הרע, וחלקו צעירים שקשה עליהם להקשיב זמן רב לדברים עמוקים, על כן נספר סיפור, שהוא ממש עניינו של אלול. היה ראוי להקדים כמה הערות על אלול שמתיישבים על ידי הסיפור, אבל נסתפק בהערה אחת קטנה. ספרי המוסר של הדורות האחרונים עשו מאלול עסק גדול ונורא. והדבר מופלא מאד איך זה שבקדמונים כמעט לא נאמר על כך דבר. אצלינו יום טו באב הוא כמעט לא נושא. ובגמרא יש עליו סוגיות בשני מקומות. גם במס' בבא בתרא וגם בתענית. כל אחת מהם היא עמוד שלם ובו מונים את כל טעמי טו באב על מה ולמה הוא יום טוב לישראל. ועל חדש אלול ממש לא מצינו בקדמונים וכ"ש בחז"ל שום דבר. כאילו אלול זה מין זמן "לא רשמי" שכזה, כמעט סודי, שרק ספרי המוסר שמדריכים אותנו כדבר איש אל רעהו מואילים לספר לנו עליו.

יראת העונש

הקדמה קצרה נוספת. ידוע שמלבד מצות אהבת ה' ישנה מצוה של יראה. אחת משש מצוות תמידיות. ולא רק יראת הרוממות אלא גם יראת העונש כפשוטו. וכל הספרים הקדושים מלאים בנושא זה עד מאד. ישנם אף ספרים רבים שהאריכו בתיאורי עונשי שמים למיניהם כדי להחדיר יראת העונש בלבבות. ובאמת בלי יראת העונש לא היינו מחזיקים מעמד. זה מיסודי האמונה הגדולים להאמין ולזכור את ענין שכר ועונש כפשוטו. אמנם בזמנינו, כנראה בגלל חולשת הדורות האחרונים, ממעטים לעסוק בנושא זה, ובכל זאת שלא תשתכח תורת יראת העונש לגמרי, אנו עוסקים בזה פעם בהרבה זמן, והזמן גרמא.

מסופר על הגה"ק בעל ישמח משה, מייסד שושלת סאטמר, שהיה רב בעיר גדולה בהונגריה בשם איהל. היו בה בתי מדרשות רבים, ובמשך חדש אלול הוא היה מדבר בכל בתי המדרשות, ובכולם הוא היה מדבר על ראש השנה אך ורק בסגנון שמח ומרומם, על הזכות והשמחה לקבל פני מלך בהמלכתו, ולהזדכך ולהתרומם על ידי זה וכו' כידוע. ובכל זאת לנעילה הוא היה עובר בעצמו לפני

התיבה, והיה מודיע שמי שיכול יבוא להתפלל עמו. טרם גשתו לתיבה היה עולה לומר דברי כיבושין, ובכל שנה היה אומר את אותם מילים. וכך היה אומר, **לא כל מי שהיה כאן בשנה שעברה נמצא כאן עכשיו** (כלומר כבר נתבקש לשיבה של מעלה), ואז היה מתבונן אט אט על כל הקהל ומסיים, **ולא כל מי שנמצא כאן עכשיו יהיה בשנה הבאה**. ואז כשכל הקהל היה פורץ בבכי של יראה, הוא היה דופק בידו על העמוד ופותח בתפילת נעילה. ללמדך שאולי אין להאריך בכך, אבל פטור בלא כלום גם אי אפשר.

אולי בכל זאת ראוי לציין שהדברים הבאים חריפים מאד יחסית למקובל היום, ואינם מיועדים לבעלי לב חלש או עצבים רופפים וכדומה.

הארץ בה לא מתו

נעבור לסיפור המובטח. רק חשוב עד מאד להקדים ולומר שאין זה משל, כמנהג המגידים לבאר את ענייני אלול ור"ה על ידי משלים רבים ויפים, ואין זה כאגדות רבה בר בר חנה ודומיהן שיסודן רמז וסוד, אלא זה סיפור אמיתי כפשוטו ממש, ובס"ד בסיום הסיפור ניתן את הפרטים ההיסטוריים שלו. וכדאי לציין שרבים וגדולים אשר שמעו את הסיפור הזה אמרו שזה שינה להם את כל המבט על אלול ואת כל הגישה לראש השנה עצמו. הבה נטה אוזן.

היה היתה פעם ארץ אחת שלפתע קרה בה דבר מאד מוזר. אנשים הפסיקו להזדקן ולמות בה. אף אחד לא חלה ולא הזדקן ולא מת. מובן שבתחילה שמחו שם האנשים שמחה גדולה. מי זה לא ירצה לחיות לנצח בבריאות במלוא כוחותיו. אולם כעבור כמה שנים החלו להבין שבנס זה טמונה גם בעיה גדולה עד מאד. היות שהמשיכו להיוולד בה תינוקות כרגיל, ולמות לא מתו, הארץ החלה להיות קטנה על יושביה. כל פיסת אדמה נבנתה למגורים, ולא נותר מקום לשדות לגדל תבואה, ולא לבניית מפעלים ובתי חרושת. לא היתה עבודה לצעירים, היות שכל העבודות מולאו בהצלחה על ידי המבוגרים שלא מזדקנים, וככל שעברו השנים המצב נעשה נורא. והבינו שאם זה ימשיך כך הארץ תאבד לגמרי, ולא ברכה היא זו אלא קללה נוראה.

מובן שבגלל המצוקה של שטחי המחיה והאפשרויות המוגבלות, החלו מריבות על כל דבר, ועם הזמן הלכו האנשים ונעשו אלימים ומושחתים, וכל הממלכה הפכה למלכות זדון ורשע.

המלך קרא אליו לאסיפה את כל השרים ואת כל חכמי העם המומחים למיניהם, לשבת על המדוכה ולנסות למצוא מה הפיתרון. ישבו כל השרים והחכמים עם המלך ודנו בדבר במשך זמן רב ולא מצאו שום פיתרון, מלבד פיתרון אכזרי מאד. להוציא להורג מדי פעם אחוז מסויים של האוכלוסיה כדי לפנות מקום

לנשאר. מובן שניסו לחשוב על אפשרויות אחרות, אלא שכולן לא פתרו את הבעיה והמסקנה היתה זו. טובת האוכלוסיה, הן בגשמיות והן ברוחניות, דרשה את הפיתרון הנורא הזה.

חוקי דילול האוכלוסיה

לאחר שהגיעו באופן עקרוני להחלטה המזעזעת הזו בלית ברירה, המשיכו החכמים לדון בפרטיה. דהיינו ראשית כל כמה אחוזים מהאוכלוסיה יש להרוג, וכל כמה זמן יש לבצע זאת, ועל ידי מי, ובאיזה אופן, והעיקר את מי יבחר להיות מוצא להורג ולפי איזה קנה מדה.

ובכן הם עשו חשבון שגידול קטן זה יהיה אפשרי לספוג ולא צריך להרוג בדיוק כמספר הנולדים אלא קצת פחות. הם עשו את כל החישובים ועלה בידם שיש להרוג כל שנה בערך אחוז וחצי מהאוכלוסיה. כלומר 3 אנשים מכל מאתיים. או 30 מכל אלפיים. או 300 מכל עשרים אלף. או 3000 מכל מאתיים אלף. כלומר בעיר כגדלה של עירינו בני ברק בערך, יש להרוג פעם בשנה 3000 איש! כדאי קצת לנסות לדמיין כמה מקום תופסים 3000 איש בישיבה צפופה, כדי להבין את גודל המימדים של קבוצה שכזו.

המשיכו לדון בנושא והגיעו למסקנה שלחומר הענין, יש הכרח שהמלך בכבודו ובעצמו יעסוק בענין הזה ויפקח עליו אישית. אחרת ישלמו שוחד, ויהיה המון אי הגינות, או פזיזות. [ידוע שבמדינות שעדיין נהוג להוציא פושעים להורג, יש להקדים כמה וכמה הליכים מורכבים עד שזה קורה. גם חז"ל אמרו שסנהדרין ההורגת אחת לכמה שנים נקראת קטלנית]. אמנם למלך יהיו עוזרים ומסייעים כפי שיפורט מיד, אבל המילה האחרונה היא שלו.

הנושא הבא על סדר היום היה לפי איזה קנה מידה יוחלט מי לחיים ומי למוות. הגיעו למסקנה שהיות שכולם צעירים ובריאים לנצח, אין סיבה שזה יהא קשור לגיל, אלא עדיף שזה יהא קשור למדת התועלת שכל אחד מביא לציבור. מי שפעיל היטב וממלא את תפקידיו בשלימות, ישאר על מכונו. אבל אלו שמזלזלים ולא מביאים תועלת, מתוכם יבחרו את הנידונים למוות, למרות שלא חטאו חטא המחייב מיתה, אלא כדי לפנות מקום כמדובר.

איך יוכלו לקבוע מי מביא תועלת ומי לא. הוחלט שיקימו בכל עיר ועיר ועדה שתשב שם ותקבל כל הזמן רשימות מדוייקות מכל המפעלים עם דיווח מפורט על כל עובד, האם הוא תמיד נמצא וכשהוא נמצא האם הוא באמת עובד או שהוא אוכל לחם חנם כעבדו של רב נחמן שאמרו עליו "נהום כריסיה לא שווה". הוועדה הזו תעדכן כל הזמן את הרשימות, ולמועד הקבוע בשנה בה מתקרב זמן ההריגה, תהא בידם רשימה מוכנה עם המלצות את מי להרוג. בעיר של

עשרים אלף תושבים יכינו רשימה של 300 שמות כאלו, ובעיר של מאתיים אלף תושבים יכינו רשימת שמות המכילה 3000 אנשים וכנ"ל.

כאמור, היות שזו שאלה של חיים ומוות, וחלילה עלולים לטעות, או לנהוג בפזיזות יתר, לכן הוחלט שבכל עיר יקימו מקום להריגה השנתית הזו, וליד המקום יקימו ארמון קטן למלך, והוא בעצמו יבוא ביום המיועד לעיר, ויעבור על הרשימות ורק אחרי שיאשר אותן יבוצע גזר הדין. ולא עוד אלא שכל אדם ואדם יהא זכאי להיכנס אל המלך לראיון אישי קצר ובו הוא יוכל לומר שלדעתו הוא מועיל, או לתרץ את עצמו אם יש לו סיבה מדוע הוא באמת לא היה כל כך יעיל, או לנסות לבקש מהמלך להתחשב בו לפני משורת הדין. והמלך אחרי ששומע את דבריו מסמן אם לרשימת החיים או חלילה לרשימה השחורה.

ביצוע החוקים בפועל

לאחר שהוחלטו כל ההחלטות הנ"ל, תיכף ומיד בנו בכל עיר ועיר מגרש מיוחד עם קיר שלידו מעמידים את הנידונים למות מול כיתת היורים. ליד המגרש נבנה כאמור ארמון קטן עבור המלך ובני פמלייתו, ונקבע לכל עיר תאריך מסויים שבו יבוא המלך מלווה עם כיתת היורים, ויאשר את הרשימה ומיד היא תבוצע. כל עיר קיבלה את התאריך שלה והדבר פורסם פרסום רב וגדול. ותהום כל הארץ.

בשנה הראשונה אנשים עוד לא כל כך הפנימו את הענין, אבל התאריך הגיע, והמלך בא ברוב פאר והדר. הרשימה כבר היתה מונחת לפניו על השולחן, אנשים הובהלו מבתיהם בזה אחר זה, כל אחד הוכנס למלך בבהילות, המלך הקשיב ומיד החליט, בדרך כלל אישר את הרשימות, ולפעמים אכן שינה משהו קטן, הוסיף מישהו לרשימה השחורה או הוריד ממנה. מי שאושר על ידי המלך כבר לא חזר הביתה. אלא הוכנס שם לתא כלא, ומיד כשנתקבצו 10 איש הם הועמדו ליד הקיר ומיד נשמעו היטב היריות בכל העיר והקברנים הוציאו מיד את 10 הגופות לבית הקברות, לקברים שהיו מוכנים לכך מבעוד מועד. כל כמה דקות נורו עוד 10 אנשים, ובעיר שהיו בה מאתיים אלף איש, 3000 נורו ונקברו באותו היום.

למחרת המלך כבר עשה אותו דבר בעיר אחרת. מובן שכשמוע האנשים את היריות ושמעו את השמות מי נהרג, כל העיר נבוכה, ולא רק המשפחות שיקיריהן נלקחו, אלא כל איש ואשה אחזתם פלצות וחלחלה. בשנה הבאה כבר מתחילת השנה ידעו כולם שזה לא צחוק. הרציניים אכן השתדלו כל השנה למלא את תפקידם נאמנה. גם מי שהתרשל קצת השתדל תיכף ומיד לחזק את עצמו כדי שחלילה לא יהיה ברשימה הנוראה. ובפרט לקראת סוף השנה כולם השתדלו מאד להתחזק במילוי תפקידם. וכשהגיע המועד כל אחד היה מוכן עם הטעוניהם שלו בקצרה, או להוכיח בוודאות שהוא אכן מילא את תפקידו, או

להתחנן על נפשו ולהסביר מדוע התרשל מסיבה טובה או פחות טובה ולבקש שיתנו לו עוד שנה לנסות. מובן שמי שכבר החל את החיזוק לפני בוא המלך, וזה כבר בא לידי ביטוי בדוחות של הוועדה, היה לו הרבה יותר סיכוי לשכנע את המלך לתת לו עוד שנה.

חיזוק בלתי רשמי לקראת המועד

דבר מעניין במיוחד החל להיווצר בכל הארץ. כשהתקרב המועד השנתי, היה כל אבא שרואה שיש לו בן קצת רשולן, פונה אליו ומסביר לו שאם הוא לא יתחזק מהר והשיפור לא יופיע ברשימות והמלצות הועדה, הרי יהא לו מאד קשה לשכנע את המלך לתת לו עוד צ'אנס. מה שאין כן אם כבר יראו ברשימות את השינוי לטובה, יהא הרבה יותר קל לבקש מהמלך לנסות עוד שנה. כל חבר שראה שחבירו מתרשל, שוחח עמו את השיחה הזו. וכך בחודש האחרון לפני המועד כולם היו בדרך כלל במצב מצויין. ומי שלא, נעבך אכן סיים את תפקידו בעולם.

מישהו שם שאל פעם את חבירו, אמור נא מדוע בחודש הזה כולם כל כך משתדלים, האם יש איזה חוק מיוחד על החודש הזה שיש להתאמץ בו, או עונש מיוחד למתרשלים בו, הרי לא ראיתי דבר כזה בשום ספר חוקים. אמר לו חבירו, אכן אין שום חוק כזה, זה באמת לא רשמי בכלל, זו פשוט עצה טובה שכל בר דעת מבין לבד, ומי שלא מבין חבריו מסבירים לו מפה לאוזן.

בארץ שלנו לא מתים!

עד כאן הסיפור הנורא. והרי אמרנו שאין זה מעשה שלא היה אלא מעשה שהיה ממש. ולמען האמת הוא לא רק היה אלא הוא הווה. ולא רק בארץ אחת אלא בכל העולם כולו. הכדור הארץ שלנו הוא הארץ הזו. ונבאר את הדבר.

בכדור הארץ שלנו למעשה לא מתים. מי שחושב שמתים כאן, זו מחשבת כפירה. כאן יש אך ורק הוצאה להורג. המלך שלנו, הוא הקב"ה, מחליט פעם בשנה את מי יש להשאיר בחיים, ספרי חיים, ואת מי יש להוציא להורג, ספרי מתים רח"ל. וזה בערך באחוז שדיברנו. מכל אלפיים איש שכל אחד מאיתנו מכיר בערך, 30 מהם לא יחיו בשנה הבאה. זו הסטטיסטיקה. המלך מחליט זאת לכל העולם ביום אחד, א' תשרי. הוא לא זקוק לתאריך נפרד לכל עיר. הוא לא צריך ועדות. אין לו בעיה של עומס. כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. גם בסקירה אחת וגם מבט על כל אחד בנפרד. המלך שלנו גם לא זקוק למגרש מיוחד ולא לתפוס את האנשים, הוא רק גוזר בראש השנה, פלוני יוצא להורג ביום פלוני בתאונת דרכים. פלוני יוצא להורג ביום פלוני על ידי התקף לב, וכן

הלאה. כשמגיע התאריך לא צריך לתפוס, הגזר דין כבר מבוצע אוטומטית ברגע הנכון באופן המדוייק שנגזר.

העירוני שכדאי לחדד נקודה חשובה. להבדיל ממלך בשר ודם, שאילו היה חלילה נוהג כמו בסיפור, וקובע חיים ומוות של נתיניו, הרי היינו מגדירים אותו בצדק ארכי רוצח. אלא שמלך בשר ודם לא נמסרו בידיו חיי בני אדם, אלא אם כן מצד דינא דמלכותא להעניש חוטאים, אבל עומס אנשים אין לפתור כמובן בדרך זו. או שיימצא פיתרון או שישאיר בידי שמים. אבל מלכו של עולם, מלבד שהוא בורא החיים והמוות ובידו נפש כל חי ומי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, עוד זאת שאצלו כל מי שנלקח, לא רק שזו טובה לאנושות, אלא בעומק הענין זו גם הטובה הכי הגדולה לאדם עצמו, וזה התיקון גם בשבילו והכל נעשה באהבה וברחמים גדולים אין קץ. ודי בזה כאן.

[הבן של הרב דסלר פנה לאביו במכתב בו הוא מבקש עצה איך להרגיש כראוי את ראש השנה. כותב לו הרב דסלר שלגבי הראש השנה המתקרב אין לו כל כך עצה, אבל יש לו עצה לשנה הבאה. וכך הוא כותב לבנו, בכל פעם שיקרה משהו בשנה הבאה, נניח בחודש חשון ימות אדם שאתה מכיר, מיד תאמר לעצמך, זה לא קרה עכשיו בחשון, זה כבר קרה בא' תשרי, כעת זה רק הביצוע. וכך על כל ארוע ואירוע, תזכיר לעצמך שזה נגזר בא' תשרי. ואז ממילא כשיבוא א' תשרי בשנה הבאה, כבר יהא חקוק בעצמותיך שזה היום בו הכל קורה, ותצטרף ממילא לאלו שחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין].

הדין הוא איך השתמשנו במה שקיבלנו

וכבר נתבאר בקדמונים ובכל הספרים הקדושים שהקב"ה יש לו חשבונות רבים, כי לא מחשבותיכם מחשבותי, ואין בידינו להבין את החלטותיו. אבל יש חשבון אחד שאנחנו בודאי יודעים ויש בידינו לעשות משהו בענין. והוא מה שכתבו הקדמונים שעיקר הסיבה שראש השנה הוא יום הדין, זה בגלל שביום הזה, יום תחילת מעשיך, הבריאה מתחדשת, ומקבלים את כל התקציבים לשנה הבאה, כמו מלך שמחלק את המתנות השנתיות כל שנה באותו יום בו הוא הומלך. ולכן טרם חלוקת התקציב יש דין, לידע איך השתמשנו במה שקיבלנו בשנה שעברה. בעצם בתורה לא נזכר בכלל שזה יום דין. עיקר היום הוא כביכול יום המלכת הבורא מחדש על די השופר, יום תרועה, אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, אלא שהדין הוא מתבקש מאליו, שהרי לא יתכן לחלק בלא דין וחשבון על מה שנעשה עם החלוקה הקודמת.

כאן המקום להזכיר את מה שהיה שגור על פיו של הרב מבריסק זצ"ל, "בראש השנה אין חזקות". כלומר אדם חושב שהוא מוחזק, הוא מוחזק בחייו, בבריאותו, בממונו, בידידיו וכן הלאה. וכל מה שהוא צריך להתפלל בר"ה זה

רק שהחזקה תמשיך ללא תקלות. ולכן כל התפילה שלו נראית בהתאם. אבל האמת איננה כך בכלל. אלא מלכתחילה בראש השנה שעבר הוא קיבל חיים רק לשנה אחת בלבד. ללא שום קשר אם היה צדיק או חטא חלילה. החיים שקיבל בשנה שעברה נגמרו. הבריאות נגמרה. הפרנסה והחברים וכו'. הכל נסתיים.

מגיע ראש השנה חדש, הבריאה והחולה באותו מצב בדיוק. הכרטיס של שניהם ריק. העשיר והעני באותו מצב. אין לקב"ה כל קושי לתת עושר לעני ולהפסיק לתת לעשיר. וכן בכל התחומים. אומרים בסליחות "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך", המובן הפשוט הוא ענין של הכנעה. אנחנו באים בלי שום דרישות. מודעים לכך שלא מגיע לנו. אנחנו רק מבקשים מתנת חנם כמו עני בפתח. אבל לדברינו יש כאן עוד מובן. אנחנו באמת באים בידיים ריקות. אין לנו כלום, ומבקשים ממנו יתברך למלא לנו את כל המאגרים לשנה הבאה.

מֵרֵן הַחֶפֶץ חַיִּים הִיָּה רִגִּיל לֹמֵר, שֶׁאֲנִשִּׁים חֹשְׁבִים שֶׁכֵּמוֹ שִׁישׁ "חֲבֵרָה ש"ס", או "חֲבֵרָה מִשְׁנִיּוֹת" וְכַדּוּמָה, כִּךְ יֵשׁ "חֲבֵרָה שְׁטַאָרְבֵּרְס", כְּלוּמֵר חֲבֹרָה שֶׁכֵּזוֹ שְׁמֵדִי פֶּעַם מֵת אֶחָד מֵהֶם, אֲבָל כֵּאִילוֹ לִסְתֵּם בְּנֵי אָדָם שֶׁאִינָם חֲבָרִים בְּאֹתָהּ חֲבֹרָה, אֵין הַדְּבַר נוֹגֵעַ. וְכִבֵּר בְּזוֹהַר הַקְּדוּשׁ אִמְרוּ, אִזִּיל אִינִישׁ בְּהַאי עֲלֵמָא וְסָבוּר דְּדִילִיָּה הוּא לְדָרִי דְרִין. [הוֹלֵךְ לוֹ הָאָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם וְסָבוּר הוּא שְׁשֵׁלוֹ הוּא לְדוֹרֵי דוֹרוֹת]. וְכֵן כְּתֵב רַבִּינוּ יוֹנָה אִפִּילוֹ עַל אֲנָשִׁים מִבּוֹגְרִים "וּמֵן הַתְּמִיָּהּ וְהַפְּלִיאָה כִּי יַעֲמוֹד הָאָדָם בְּחֲצֵי יָמָיו וְתִירָאָה בּוֹ הַיְּבוּשָׁת וְתַחַל הַרִיסוֹת הַבְּנִין, וְאִיךְ טַחוּ עֵינָיו מֵרְאוֹת וְלִבָּבוֹ מֵהַשְׁכִּיל כִּי הוֹלֵךְ הוּא הַלּוֹךְ וְנִסּוּעַ אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה". וְכֵן שֶׁכֵּן שְׁצַעֲרִים אִינָם מַעֲלִים זֹאת עַל דַּעְתָּם. וְבִאֲמַת כֵּאֲמוֹר זֹ טַעוֹת גְּמוּרָה. מִכִּיּוֹן שֶׁבְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִסְתִּימִים הַחַיִּים שֶׁל כּוֹלָם, וְצָרִיךְ לְקַבֵּל מִחֲדָשׁ, וְלֹא כּוֹלָם מִקְּבָלִים, וְלִפְעָמִים גַּם צַעֲרִים הֵם מֵאֵלוֹ שֶׁלֹּא מִקְּבָלִים רַח"ל. וְלֹא עַל חִינָם מִתַּחַן כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טֵף וְנָשִׁים "זְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חֶפֶץ בְּחַיִּים וְכַתְּבִינוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים".

וּמִכִּיּוֹן שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַחֲלָקִים הַכֹּל מִחֲדָשׁ, וּמִכִּיּוֹן שֶׁבְּאַרְץ שְׁלֹנוּ יֵשׁ חוֹק דִּילּוֹל אוֹכְלוּסִיָּה, לֹא מַחֲלָקִים חַיִּים לְכוֹלָם. יֵשׁ אַחוּז וְחֲצֵי שְׁצַרִּיכִים לְהַפְּסִיק לְקַבֵּל כְּרֵטִיס חַיִּים. וְכֵן בְּכָל שָׂאָר הַתְּחוּמִּים. לֵכֵן הַמֶּלֶךְ שְׁלֹנוּ כְּבִיכּוֹל מְכַנִּיס כָּל אֶחָד לְדִין, וְכְּבִיכּוֹל אֹמֵר לוֹ, שָׁנָה שֶׁעֲבָרָה נִתְּתִי לָךְ, הִבֵּה נִבְדּוֹק הָאֵם כְּדֹאֵי לְתַת לָךְ שׁוֹב, אוֹ יֵשׁ אַחֲרַיִם שִׁינְצִלוּ אֶת מִתְּנַת הַחַיִּים וְהַבְּרִיאוֹת טוֹב מִמֶּךָ. אֲשֶׁרִי מִי שֶׁנִּרְשָׁם מִיד בְּסֵפֶר הַחַיִּים בְּלִי בַּעֲיוֹת. אֲפֶשֶׁר גַּם לִפְנוֹת לְרַחֲמֵי שֶׁל הַבּוֹרָא יִתְּבַרֵךְ וְלִפְעָמִים נַעֲנִים מִסִּיבּוֹת שׁוֹנוֹת, אוֹ בְּגַלֵּל זְכוֹת אֲבוֹת, אוֹ בְּגַלֵּל זִיכּוּי הַרְּבִיָּם, אוֹ בְּגַלֵּל מַעֲבִיר עַל מִידוֹתָיו, וְעוֹד. אֲבָל אֵין סִפְקָ שְׁמִי שֶׁכֵּבֵר הַתְּחִיל לְהַשְׁתַּנוֹת בְּאֵלוֹל, יֵשׁ לוֹ זְכוֹת טַעֲנָה הַרְּבָה יוֹתֵר מִבּוֹסֶסֶת בְּבוֹאוֹ לְבַקֵּשׁ חַיִּים וְחֹסֵד לְעוֹד שָׁנָה. זֹ הַסִּיבָה שֶׁבַּעֲצָם אֵין חַיּוֹב גְּמוֹר בְּחוֹדֵשׁ אֵלוֹל לְהַשְׁתַּפֵּר, וְלֵכֵן

קיצרו בזה הקדמונים, אלא שעצה טובה מאד יש כאן, אותה מודיעים לנו באהבה ספרי המוסר.

מי שיתבונן בזה היטב, ראשית כל ירויח שראש השנה שלו ייראה אחרת. הבקשות שלו ביודעו שידין ריקות לגמרי ממש, יהיו הרבה יותר מעומק הלב והרבה יותר בהכנעה שזו מצות היום בר"ה. ושנית ירויח שכל האלול שלו יקבל כיוון. אין צורך להיכנס למתח מיותר, וזה גם לא עוזר לכלום. אבל צריך להתחיל לשפר באופן מעשי את כל נקודות הרפיון במרץ ואולי אפילו בשמחה, וכך נגיע מוכנים ליום הדין.

יש לציין שבראש השנה יש עוד נושאים שלא באו כאן כלל לידי ביטוי. כח עצום להתחדשות ולהשתנות לטובה. המלך קרוב, ממליכים אותו בשמחה, מקבלים מלכותו עלינו בשמחה ואהבה, ועוד כמה עניינים שמצידם זה יום שמחה, אכלו משמנים וכו' כי חדות ה' היא מעוזכם. הספרים גם מזכירים לנו שהשופט הוא אבינו הרחמן, ואוהב אותנו הרבה יותר מאשר אנחנו אוהבים את עצמינו, ושביום הזה הוא יום של חלוקה, חלוקת מתנות. אבל כל זה כבר דרגה גבוהה יותר. ולרוב לצעירים אין שייכות אמיתית איתם. הבסיס של ראש השנה זה יום הדין, ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, ועל זה תקנו זכרינו לחיים ואת כל שאר הבקשות המיוחדות לימים אלו, והוא גם יום קבלת המלכות עלינו, ואין לך קבלת מלכות פשוטה יותר מאשר מי שמבין היטב שכל חייו וענייניו תלויים לגמרי בידין יתברך וממנו הוא מבקשם ביום זה. מי שזוכה להבנה הבסיסית והפשוטה הזו, יזכה בהמשך גם להמלכת הבורא יתברך מתוך רוממות ושמחה.

יהי רצון שנזכה לנצל היטב את ימי האלול הגדולים, ונזכה ביום הדין להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים ולשלום.

(נאמר בישי' שע"ת ש"ק שופטים תשע"ו)

אלול – 3 שאלות

ג' סיפורים לג' שאלות

ידוע שלהיכנס לנושא, אחת הדרכים הטובות היא על ידי הצגת שאלות בנושא. והחכמה היא לשאול את השאלות הנכונות. נציג כאן היום ג' שאלות, ובס"ד נספר ג' סיפורים שכל אחד מהם ינסה לענות על אחת השאלות.

א. השאלה הראשונה העומדת על הפרק היא, האם אלול אמור להיות דבר מיוחד, נורא ומאויים, או כמו שיש אומרים שזה זמן נעים. ב. השאלה השנייה האם יש בכוחינו בכלל לעמוד בעבודת האלול הזו, או שמא זה שייך לדורות קדמוניים, ולא עלינו מוטלת המלאכה הזאת. ג. והשאלה השלישית המעשית, איך יוצאים לדרך עם האלול הזה, ומה הצעדים הראשונים שיש לעשות כדי להיכנס אליו כראוי.

הסיפור הראשון

בנוגע לשאלה הראשונה האם אלול הוא מיוחד או לא. פגשתי ברחוב משגיח אחד שאמר לי שראה באיזה ספר אחד סיפור עתיק יומין והשתמש בו בשיחתו בישיבה שלו בקשר לשאלה הזו. וכך הוא ראה מסופר, שבימי קדם היה פילוסוף יווני אחד. הלה היה ידיד של אחד ממלכי יוון בזמנו. פעם אחת אמר לו המלך שאל ממני משהו ואתנה לך. אמר הפילוסוף שהוא היה רוצה להרגיש פעם אחת איך מרגיש מלך היושב על כסאו, כסא המלוכה המפואר עד אין קץ, ועבדים לרוב עומדים עליו לשמשו ולעשות ככל היוצא מפיו, וכל אשר יחפוץ יעשה ולא יימנע ממנו מאומה. הסכים המלך להתחלף איתו לכמה שעות והזמינו לבוא למחרת בבוקר בשעה מסויימת ולשבת על כסאו ככל הנ"ל, בתנאי שיישב שם לפחות עד חצי היום. החכם ההוא הסכים.

למחרת הגיע החכם בשעה היעודה, הכסא היה מוכן עבורו עם המשרתים וכו'. הלבשוהו בגדי מלכות והושיבוהו אחר כבוד על הכסא. ברגעים הראשונים זחה עליו דעתו וחש כאילו נקלע בטעות לגן עדן. לפתע שם לב שמן התקרה משתלשלת חרב חדה מאד, התלויה על חוט דק מאד, מתנפנפת לה מעל ראשו, ועשויה בכל רגע להינתק ולהינעץ בראשו. הוא נתמלא פחד מוות מוחשי, ישב משותק לגמרי, וחפץ לקום ולברוח משם, אך חזקה עליו ציווי המלך שעליו לשבת שם עד חצות היום. כל ההנאה פרחה ממנו, מרוב פחדו מן להט החרב המתהפכת, וסופר היה את הדקות שנותרו לו. ברגע שהגיע חצי היום קפץ ונס משם בבהלה כל עוד רוחו בקרבו.

למחרת בא לפני המלך ושאלו מה פשר הדבר הזה. הסביר לו המלך כך, הרי רצית לחוש מה זה מלך, ואתה חושב לך שמלך זה כולו הנאה צרופה, אבל

שוכח הנך שהמלך יש לו אויבים מבקשי נפשו, עד כדי כך שאי אפשר לו להכניס מאכל לפיו טרם יטעם ממנו איזה עבד או כלב, שמא המאכל מורעל, אי אפשר לו לזוז ללא שומרי ראש קפדניים וכו'. ובכן, אם באמת רצית להבין לעומק את ההרגשה להיות מלך, הייתי חייב לשלב עבורך גם את ההרגשה הזו של פחד המוות והסכנה. הסיפור הזה הפך למושג ידוע בשם "חרב דמוקלס", וניתן ללמוד ממנו כמה יסודות, [כגון שיש סכנות שהשררה לא יכולה למנוע, ושהשררה עצמה בהכרח טומנת בחובה סכנות נלוות, ועוד], אך כאן נעמוד רק על אחד מהם הנוגע לענייננו.

הרי חז"ל אמרו בריש סנהדרין ועו"מ שדיין צריך לראות עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו. ויש להתבונן האם הדיין משותק בגלל זה. הרי אדרבא הוא עמל ביתר שאת וחריצות על פסק הדין להוציא דין אמת לאמיתו. ומדוע בסיפור הזה מראה החרב גרם לשיתוק. התשובה היא שבודאי חרב זה דבר מפחיד, אבל ביד האדם להשתמש בכל דבר מפחיד כרצונו. יכול הוא להתמסר לפחד ולהשתתק, אבל יכול הוא לקחת זאת כממריץ לעבודה.

יזכיר לו יום המיתה

מצינו בריש ברכות שהמליצו חז"ל יזכיר לו יום המיתה, והמטרה כדי להתחזק, לא כדי להתמלא חרדה בעלמא. בהקשר לזה מסופר, שהגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לעת זקנתו, בשעה שטיפל בו איזה רופא, נאנח עמוקות ואמר איזה משפט מחריד על המוות הקרב ובא. הרופא נרתע ואמר לו שאם יחשוב כאלו מחשבות זה ישתק אותו לגמרי ויזיק לבריאותו. אמר לו הגרי"ח שכבר עשרות שנים הוא לא מסיח דעת מהמחשבה הזו, וברוך השם זה לא מזיק לבריאותו ולא משתק אותו, אדרבא ממריצו לנצל את הזמן כראוי.

הארכנו בזה בשיחה אחרת אודות המנהג ללבוש קיטל ביום הכיפורים ובלייל הסדר. ולכאורה הא תינח יום הכיפורים, ראוי להזכיר לעצמו יום המיתה על ידי הבגד הדומה לתכריכים, כדי להתעורר לשוב בתשובה שלימה, אבל בלייל הסדר, בו יש לנהוג דרך חירות, ביין, בהסיבה ובכלים נאים כידוע, נראה הדבר זר ותמוה ללבוש בו בגדי מתים. אחת הדרכים שנאמרו ליישב ענין זה, הוא שהזכרת יום המיתה בצורה נכונה רק מדרבנת את האדם לפעול, כמו אדם שלקח על עצמו פרוייקט כלשהוא, שקובעים לו זמן לסיים, אחרת עלול לעבור הזמן ללא מעש, ודוקא הלחץ של תאריך היעד מפיק ממנו את מיטב מרצו, ובסופו של דבר מביא לשמחה וסיפוק. הבאנו שם את דברי האור החיים הקדוש שלכן במשך הדורות נתקצרו אורך חיי האדם, כדי שיזכור את סופו יותר בקלות.

בימים אלו שנהגו בישיבות הקדושות להרבות ללמוד בספר שערי תשובה, נתקלים רבים בלשונו המרגשת של רבינו יונה "ומן התמיהה והפליאה, כי יעמוד

האדם בחצי ימיו ותחל הריסות הבנין ותיראה בו היבושת, ואיך טחו עיניו מראות ולבבו מהשכיל, כי הולך הוא הלוך ונסוע אל בית עולמו יומם ולילה". מובן שאין המטרה של רבינו יונה להלחיץ, אלא לגרום לאדם להתעורר ולעבוד. [מי שלא יודע לחשוב על כגון זה בלי להזיק לעצמו, עדיף אולי שלא יחשוב, אבל צריך לדעת לפחות שישנה דרך לחשוב על דברים אלו באופן בריא ומועיל].

כך בדיוק אלול. ודאי לחשוב שעוד חודש ופחות עומדים כבני מרון לפני מלך מלכי המלכים שעומד לגזור על כל אחד ואחד אם לחיים ובריאות וכו' או ח"ו, זה מאד מפחיד. אבל בלי התבוננות, זה רק מפחיד וזהו. וכיון שקשה על האדם להיחרד סתם, הרי הוא בורח מלחשוב על זה וכמעט נשתכחה תורת אלול. אבל מי שקצת חושב ומבין שהמטרה היא להבין שיש להתחזק ולהתכונן ועי"ז לזכות בדין, זה לא ישתק אותו, רק יפעיל אותו באופן חיובי ואפילו נעים ומשמח. שמחה של סיפוק שיש למי שעומד במטרות.

אגב. הדבר נכון לגבי לימוד מוסר בכלל. יש שמרגישים שזה מכניס אותם לדיכאון ולחץ. זה מראה שהם ניגשים לזה לא נכון. לימוד מוסר באופן מכוון להתחזקות והתעוררות, הוא דבר מתוק ונעים. ואין כאן המקום להאריך בזה.

הסיפור השני

היה בבני ברק יהודי צדיק יסוד עולם בשם רבי זאב איידלמן זצ"ל, יצא עליו ספר בשם "דער איידל מאן". היה מרבה בצומות ובתעניות דיבור, למשל נוהג היה בתענית דיבור מראש חדש אלול עד יום הכיפורים. היו לו הנהגות מאד גבוהות במיעוט שינה ומיעוט שיחה והזכרת יום המיתה, בשקידה ותפילות ביגיעה עצומה ועוד, ולא כאן המקום. [הוא נסתלק ל"ע בלא זש"ק, יהיו הדברים לעילוי נשמתו]. שמעתי ממנו שפעם אחת נזדמן לו להיכנס לבית של יהודי חסיד גור לאיזה צורך. בעל הבית הניחו מעט זמן לבדו בסלון, והיה מונח שם על השולחן ספר "שפת אמת" על התורה. ר' זאב פתחו ונזדמנה לו אימרה אחת על הפסוק מהמזמור של אלול, אם תחנה עלי מחנה לא יירא ליבי אם תקום עלי מלחמה "בזאת" אני בוטח. ועמדו המפרשים על השאלה מה זה בזאת. לא נזכר לפני כן דבר ברור על מה זה נסמך. [בפשטות זה הולך על כך שה' אורי וישעי ומעוז חיי, הנזכר כמה פסוקים קודם להדיא בקשר לכך שלא יירא ולא אפחד].

אמר רבי זאב התשובה שראיתי בשפת אמת תמכה בי פעמים רבות בימי חיי, והיו פעמים שהיא ממש הצילה אותי. וכך אומר שם השפ"א, כשבאים לאדם נסיונות וקשיים, משמים מביאים את זה עליו כמובן. שום דבר איננו מקרה ח"ו. ואין הקב"ה מביא על אדם קשיים שאין בכוחו לעמוד בהם. כשהוא מביא קשיים, הוא נותן במקביל את כל הכוחות הנדרשים כדי לעמוד בהם. וזהו אם תקום עלי מלחמה, בזאת, בזה גופא שהמלחמה קמה עלי, אני בוטח שאוכל לעמוד בה

בס"ד. רק כשאדם לא מבין זאת, הוא נבהל מהקשיים ונשבר, ואיננו יודע שאם רק היה מתחיל להילחם, הוא היה רואה שיש בו הכוחות להצליח.

זה משיב על השאלה האם אלול תואם למידותינו. התורה הזאת לא תהא מוחלפת. ואם האלול מוטל עלינו, ודאי נותנים משמים את הכוחות הנדרשים. אם עבודת הימים הנוראים נראית לנו גדולה עלינו, זה רק מפני שחסרה לנו אמונה שנקבל את הכוחות הנדרשים. אם אדם יחליט ברצינות לעשות מה שמוטל עליו, מיד יתקיים בו מאמרם כל הבא לטהר מסייעין לו, ויפתחו לו שערים של שפע עצום של סייעתא דשמיא.

הסיפור השלישי

את הסיפור הקטן והמחכים הזה שמעתי מהרב שלמה מילר שליט"א. ישנו אברך אחד בקרית ספר בשם הרב גרדנר והסיפור קרה עם אביו שגר בצרפת ויש לו שם מפעל קטן לייצור יין כשר. המפעל פעיל רק כמה שבועות בשנה בעונת הבציר, אז שוהה במקום משגיח הכשרות, וכל המפעל כולו הוא בעצם מכונה אחת גדולה, שמכניסים בה את הענבים בצד אחד, והיא דורכת וסוחטת ומסננת וממלאה בבקבוקים וחותמתם בפקקים ומדביקה את התוויות, ובצד השני של המכונה יוצאים בבת אחת 5000 בקבוקים מוכנים ומזומנים.

יום אחד בעונה הבווערת מקבל מר גרדנר טלפון בהול ממנהל המפעל שלו, שיש תקלה חמורה במכונה והיא מוציאה רק 800 בקבוקים. הוא כבר הזמין כמה טכנאים שפתחו ובדקו ונראה להם שהכל בסדר. הם לא יודעים מה לתקן. נסע מר גרדנר בכבודו ובעצמו למפעל, ביקש את המברגה, פתח את המכסים, והחל לעבור עם המברגה על כל 277 הברגים שבה. כל בורג זכה לחיזוק קטן או בינוני לפי הצורך. כשסיים סגר את המכסים, הפעילו את המכונה, והנה, יוצאים כל 5000 הבקבוקים!

שאלו את מר גרדנר מה פשר הסוד. אמר להם, חשבתי לעצמי הרי הטכנאים מסתמא יודעים מלאכתם נאמנה, וכנראה באמת כלום לא שבור ממש, לא חסר ולא מנותק. לכן חשבתי לעצמי אפשר וכלום אולי לא ממש שבור, אבל יש שחיקה, וצריך לחזק את כל מה שהתרופף, אולי זה יפתור את הבעיה. ועובדה שאכן זה הצליח.

זה עונה על השאלה מה הצעד הראשון איתנו יש להתחיל את עבודת האלול.

מי שירצה להתחיל עם פרויקטים גדולים יש לו סיכון ליפול. אולי זה לא מתאים לו, אולי אין לו מספיק מרץ. אבל חיזוק השחיקה, זה בעניינים שהוא בכל מקרה עושה ורגיל לעשות. היו לו זמנים טובים בהם הוא עמד בהם בכבוד. בזה הוא יותר בטוח. תפילה בזמן, במתינות, שמירה על זמני הלימוד, לימוד ברציפות,

הארת פנים, כוונה בברכות, הנחת תפילין בכוונה הנדרשת וכדומה. הרבה מאד ברגים שהתרופפו. ברגע שהוא יחזק אותם, זה יכניס אותו לאוירה של רצינות, של שאיפות, ואז בשלב הבא יוכל לנסות לקחת על עצמו איזו התרוממות.

יעזור השי"ת שנזכה לנצל נכונה את הימים הגדולים והנפלאים שלפנינו, ונזכה ללכתיבה וחתימה טובה יחד עם כל ישראל.

(נאמר בס"ג בשע"ת בש"ק שופטים תשע"ה).

אני לדודי ודודי לי

הוכח לחכם ויאהבך

אנו ניצבים שוב בחודש אלול וכבר מתקרבים לאמצעו. גם אנו נרצה לדבר על אלול אבל קצת מכיוון אחר מהרגיל במחזורותינו. בהקדם מה שכבר הבאנו כמה פעמים את המיוחס להשל"ה¹ על הפסוק אל תוכח לך פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך. הדבר תמוה. ראובן הלך חטא, וראוי להוכיחו, אלא שהיות שהוא לך הוא לא יקבל את הדברים והם לא יביאו תועלת, רק יגבירו שנאה מצידו כלפי המוכיח. זאת ניתן להבין שמהאי טעמא שתיקה יפה. אבל מה זאת אשר כדי שלא להשאיר את התוכחה בבטן המוכיח, מציעים לו לך לשמעון החכם שלא חטא והוכיחנו כהוגן, ולא רק שלא ישנאך עוד יאהבך. טוביה חטא וזיגוד מינגד?

אלא מבאר השל"ה שהמדובר כאן הוא על אותו אדם. ראובן החוטא שמגיעה לו תוכחה, הוא לך מצד אחד. עובדה שחטא. הרי שהוא קל דעת לפעמים. מאידך גיסא הוא עצמו גם בבחינת חכם. לא מעט פעמים הוא מתנהג בכובד ראש וחכמה. הפסוק במשלי מדריך אותנו כיצד הדרך להוכיחו. אל תוכח לך, כלומר אל תאמר לו לך הנך כמו שמוכח במעשה זה. למרות שזה נכון, אבל הרי כך לא יוכל לקבל ממך ורק ישנאך. הוכח לחכם, אמור לו לאותו ראובן, חכם אתה, ואיככה תנהג כאחד הפתאים, והרי אין זה מתאים לחכם שכמותך. באופן זה הוא יאהב אותך ואת דבריך יקבל.

אלול באהבה

בבחינה זאת יש להסתכל גם על אלול. ובכלל על עבודת ה'. ישנה דרך של יראה וישנה דרך של אהבה. אי אפשר לוותר כלל על היראה כידוע כבר מחז"ל שאין הירא בועט. וכמו שהרחיב רבינו יונה בכמה מקומות ועוד ספרי מוסר לרוב. לא שייך לעבוד את ה' רק מאהבה, ובטח לא לאנשים כערכינו. ובפרט בתקופת הימים הנוראים אשר כשמים כן הם נוראים ומייראים. מהכיוון הזה רגילים הרבה לדבר על אלול, וטוב שכך. אבל נרצה לדבר מעט בבחינת הוכח לחכם ויאהבך. [אולי כדאי לציין שבחוגי החסידים באמת נהגו לדבר על אלול רק מהכיוון המרומם שלו. וידועה הנהגתו של בעל ישמח משה, שהיה רגיל לדרוש הרבה מתחילת אלול וכל דרשותיו היו מתוך שמחה ורוממות. על ההזדמנות שהמלך קרוב לכל קוראיו, ושעצם ההימצאות במחיצתו מעלה את האדם משפל המדרגה לרום המעלות, ועוד כהנה וכהנה. רק לפני נעילה היה עולה על הדוכן לרגע קט, והיה אומר בזה הלשון; בשנה שעברה היו כאן אנשים שעתה כבר

¹ השל"ה מביא זאת בשם האלשיך. וכמדומה שזה אינו באלשיך. והראוני שקדמו בזה הרב לנייאדו בהקדמתו לספרו כלי יקר על הנביאים הנדפס בשנת שס"ג וקדם להשל"ה שנדפס לראשונה בשנת תט. והוא בספרים שונים משם כמה חכמים שונים לדורותיהם.

אינם פה. וללא ספק ישנם אנשים שעכשיו הם פה, ובשנה הבאה הם לא יהיו, ותוך כדי אומרו זאת היה מרים את עיניו הקדושות ומשלח מבטים מעוררי צמרמורת לתוך הקהל, והיה מסיים וכעת בעת תפילת נעילה אפשר עדיין לקרוע את רוע הגזירה. וגעו כל העם בבכייה ואז מיד היה מתחיל קדיש של נעילה].

מסכת אבות – להחיות רוח שפלים

נפתח בדברי המהר"ל בספרו דרך חיים על מסכת אבות. ידוע מנהג אשכנז לומר בכל שבתות הקיץ פרק אחד מפרקי אבות, ומסיימים המסכת ד' פעמים במשך הקיץ. ונהגו לפני אמירת הפרק לומר הברייתא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים וגו'. ואחר אמירת הפרק נהגו לסיים במימרא של רבי חנניה בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. וכל אותו המנהג צריך ביאור.

מבאר המהר"ל במבוא לספר הנ"ל שהמטרה בכל זה היא להחיות רוח שפלים. שהרי עם ישראל נמצא בגלות המרה הזו אלפי שנים. וכל אותו הזמן הוא נרדף על צוואר, נהרג ומוכה ומושפל וכו' וכו'. והוא רואה סביביו את המון הגויים הערלים שחלקם הגדול בבחינת רשעים וטוב להם, וזה עוד יותר מדכדך את רוחו. לכן תיקנו הקדמונים לומר פרק באבות, ולהקדים לה משנת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כלומר אכן הגויים אולי טוב להם בעולם הזה, אבל אל נא תיפול רוחכם. לנו מזומנים חיי העולם הבא, חיי נצח בעלי אושר אין סופי. צדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה. ותיקנו לומר זאת בשבת דוקא מפני שמקיימים במחשבות מעודדות אלו מצות עונג שבת. וגם מפני ששבת קדש יש לה שייכות עמוקה לעם ישראל כידוע, וביום השבת באמת בא לידי גילוי גודל מעלתם של ישראל עם קדושים, ולכן אמירת פרקי אבות וכל המסתעף שמיועדת לגלות ולהזכיר את מעלתן של ישראל, אמירה זו מתאימה ביותר ליום שבת קדש.

והסדר הנ"ל, לומר כל ישראל וכו' ואז ללמוד את הפרק ואח"כ לומר לפיכך הרבה להם תורה ומצוות יש בזה מהלך עמוק. כי יהודי יש לו שלש חלקים בהם הוא נעלה לאין ערוך מהגוי. וכל חלק בנוי על גבי קודמו. ראשית כל נשמת ישראל חצובה ממקור עליון והיא חלק אלוך ממעל. היא מהות שונה לגמרי מגוי. הגוי בעצמותו יש לו נפש שפילה ואילו נשמת ישראל ביסודה היא מרוממת ולא ניתנת לקלקול. גם אם חלילה מלכלכים אותה בחטאים לאין מספר, הכל חיצוני. תמיד ניתן למרק ולנקות את כל הלכלוך ולהחזיר את היהלום לזוהרו המקורי. על זה אמר הכתוב כל הגויים ערלים וכל ישראל ערלי לב. (ויצא מזה נפ"מ למעשה בהלכות נדרים ואכמ"ל). השלב הבא הוא המידות

שבנפש. ליהודי יש נטיה לטוב. בודאי הוא צריך לפתח ולשכלל את זה ובודאי אפשר חלילה לקלקל, אבל היסוד של כל נפש יהודי הוא טוב גמור. מה שאין כן הגויים סורם רע. [למשל בפרשה מוזכר ענין יפת תואר וענין עמוני ומואבי אשר שכר עליך וגו', וידוע מה שאמרו חז"ל על גודל שפלותם שהם מביאים את בנותיהן למקום המלחמה ומוסרים אותן לחטא. ולעומת זה אפשר למצוא בפרשה כמה רמזים על גודל קדושת נפשות ישראל, כמו המצוה שלא להניח את הנסקל תלוי אע"פ שחטא ומת בבית דין על חטאו, מ"מ נשאר בו צלם אלוקים וצריך לשמור על כבודו. ונקצר בזה]. והשלב האחרון הוא התורה והמצוות שניתנו לישראל. גוי שלומד חייב מיתה כדאי' במס' סנהדרין או מצד גזל או כבא על אשת איש. תורה צוה לנו מורשה, קרי מאורסה. ועל ידי לימוד התורה וקיום המצוות היהודי יכול להגיע הכי גבוה ששייך, והגוי מופקע מזה לגמרי.

נפש יהודי נקייה בפנימיותה לעולם

ומהלך נפלא זה מתקיים ונרמז בפרקי אבות והנספחים לו. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, מרמז על השלב הראשון, כבר מלידתו כל יהודי הוא בעל כרטיס כניסה לעולם הבא, עוד לפני ששכלל את מידותיו ולפני שלמד תורה ועסק במצוות. כמובא בחז"ל דפליגי בה ר' שמעון ברבי ור' חייא, חד אמר שהוא בן עולם הבא משנולד וחד אמר משהתחיל לדבר ואכ"מ. וזה נלמד מהפסוק ועמך כולם צדיקים עוד לפני נצר מטעי שזה מראה על המידות שהקב"ה נטע בנפש הישראלי, והוא צריך לפתח את זה מנצר וענף קטן לעץ גדול עושה פרי. כלומר עוד לפני הנושא של המידות כבר עמך כולם צדיקים בעצם. ואז מרמזים על המידות הטובות בפסוק הזה של נצר מטעי. ולומדים את הפרק שכולו עוסק במידות טובות על פי התורה. ואחרי לימוד הפרק מזכירים את השלב האחרון של הזיכור על ידי תורה ומצוות. ע"כ תורף דברי המהר"ל.

והרבה דיברו מענין זה בספרים הקדושים, שהפסוק אומר הלא כבני כושיים אתם לי, כלומר הכושי שחור בעצם, שום סבון בעולם לא יוריד ממנו את שחרוריתו. אבל אתם בני ישראל רק נדמים לכושיים, וכמו שנאמר במדרש שה"ש רבה על הפסוק אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש, שכנסת ישראל אומרת לגויים אמנם אני נראית שחורה, והנמשל כמובן מטונפת בחטא רח"ל, אבל רק למראית עין אני כמוכם. אתם שחורים בעצמותכם, ואני שחורה רק בגלל שיזוף חיצוני מהשמש. זה יורד וחוזר ללבנוניתו הראשונה. וזה אומר הפסוק היהפוך כושי עורו. בתמיה. אבל ממכם אני תובע, כי אתם לא כושיים, רק כבני כושיים, רק נראים כך מבחוץ. אבל בקצת תשובה והיטהרות תוכלו לחזור למעלתכם הראשונה.

להתנהל עם הנשמה שלנו בגדלות

זזה חלק מעבודת האלול. הרבה פעמים אנחנו תקועים שנים רבות במצבינו הישן והשפל רק בגלל שאנחנו לא יודעים את ערכינו האמיתי. וחושבים שמה שקלקלנו לא ניתן לתקן. והרבה פעמים כל המצב עם הקשיים נובע מזה שבעצם יש לנו נשמה גדולה ששואפת לגדולות ואנחנו מנהלים אותה בקטנות עצומה. הנשמה נחנקת. אין לה את המרחבים שהיא צריכה בשביל לפרוח.

משל לאשה שהיתה צריכה לגדל ילד. הלכה והזמינה מומחים שיסדרו עבורו בית גידול אוטומטי. מין קופסה כזו במידות המתאימות. האוכל נכנס לפי שעון מדויק דרך צינור ישר לפה. התפריט נבנה על ידי מומחי מזון מהשורה הראשונה. יש מוצא ליציאות כמובן. יש חיישנים שמרגישים מתי צריך לרחוץ את הילד. בגדים עוברים תהליך כיבוס אוטומטי בדיוק כשזה נצרך. הילד מקבל את כל צרכיו במילואם בצורה מדעית מדוייקת.

ובכל זאת האמא רואה שהילד הולך ומתנוון. הוא נחלש ומחוייר, מאבד תיאבון וכו'. הלכה להתייעץ והסבירו לה שכך לא מגדלים ילד. ילד צריך מרחב. מקום לרוץ, להתמתח, לפגוש אנשים, להיתקל בבעיות לפתור אותן וכו'. לנהל יצירה מפוארת של יצור אנושי בתוך סד שכזה, זה גזר דין מוות עבורו. כך ברוחניות. לכל אחד מאיתנו יש נשמה אדירה. היא צריכה תפילות עם דביקות בהשי"ת. היא צריכה המון שעות של שקידה בתורה בחשק ושמחה. קיום מצוות כהלכתן. התנהגות במידות טובות ומתוקנות. שאיפות אדירות בכל התחומים. וכשאנו מנהלים אותה בצמצום המוחין, מכניסים אותה לסד רוחני. היא נמצאת במצב דומה לילד ההוא מהמשל.

בחודש אלול מזכירים לנו, אני לדודי ודודי לי. יש ששאלו וכי זה הרמז המתאים לאלול, הלוא היה מתאים לרמז את אלול באיזה פסוק של וחרה אף ה' בכם, כי קל קנא ונוקם הוא, וכן על זה הדרך. הלוא אלול זה הכנה למשפט הנורא. כבני מרון. מי יצדק לפניך בדין. ואילו הפסוק הנחמד הזה של אני לדודי מראה על קירבה ואהבה עצומה עם הקב"ה. אלא באמת בלי סתירה לחלק השני של אימת הדין, ישנו גם החלק הזה. אפשר דוקא להשתנות מכל המצב הקטנוני כמעט ברגע אחד, כשמזכירים לאדם, אתה יודע מי החבר הכי הטוב שלך כביכול. אני לדודי, אני משתוקק אליו, ודודי לי, הוא חושב עלי ומסור אלי. כביכול הקב"ה פותח את שבעת הרקיעים, את שערי הארמון, ואומר בני אהובי, די לכם להתפלש בשדות וברחובות. בואו עדי. תיכנסו חזרה למהות האמיתית העצומה שלכם. ומיד הכל ישתנה לטובה.

חולת אהבה אני

ונסיים בדברי בעל השבט מוסר (רבי אליהו הכהן האיתמרי מרבני איזמיר שבטורקיה בספרו עיני העדה שנדפס לפני כמאה וחמישים שנה) על הפסוק אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. וביאר שהרי כנסת ישראל רוצה שהקב"ה יחזיר אותנו אליו, השיבנו ה' אליך ואז ונשובה. כביכול מצפים אנחנו ממנו שהוא יבוא לקראתינו. והקב"ה אומר לנו שובו אלי ורק אז ואשובה אליכם. בואו אתם ראשונים. אתם חטאתם ועליכם להתחיל את התיקון. ומצינו דבר דומה במס' ברכות. חזקיהו המלך וישעיהו הנביא היו באותו הדור. חזקיהו אמר אין כבוד המלכות שאני אבוא אצלו, יבוא הוא אלי. ישעיה אמר אין ראוי שנביא יבוא לפני מלך. על המלך להבין שעליו להיכנע בפני נושא דבר ה'. אמר הקב"ה אביא חולי על חזקיהו ואז יבוא אליו ישעיהו לבקרו. כי גם לשיטתו של ישעיהו, בחולה שאני. גם גדול ראוי לו שיבקר את החולה הקטן ממנו. וזה אומרת כנסת ישראל אמרו נא לדודי שמחכה שאני אבוא אליו ראשונה, כי חולת אהבה אני, ואם אני חולה אזי הוא צריך לבוא אלי כפי שפירש בעצמו אצל חזקיהו וישעיהו.

יעזור השי"ת שנזכה לקבל את האורות הגדולים של אלול, להבין את גודל יקרת ערכינו, לנצל את השפע האלוקי הנשפך בתקופה זו, להרגיש חולת אהבה להקב"ה, ונזכה באמת ובלב שלם לשוב בתשובה שלימה, ונזכה כולנו לכתובה וחתימה טובה ולשנה טובה ומתוקה בכל העניינים.

(נאמר בס"ג בישיבת שערי תורה בש"ק כי תצא תשע"ג)

כי עזה כמות אהבה

ושוב אנו בחודש אלול. אלול זה לא רק חודש מפחיד. יש טוענים שהוא לא מפחיד בכלל, אם ניגשים אליו בצורה נכונה. הכל מודים שזה חודש שאפשר להתרומם בו לדרגות שאנו לא נמצאים בהם כל השנה. יש דברים שאי אפשר בכלל לדבר עליהם כמעט באמצע השנה, אבל אלול שאני. היום בס"ד נדבר על משהו כזה.

אהבת ה' – מצוה ומדריגה

ישנה בתורה מצווה של אהבת ה'. אנו אומרים זאת כל יום לפחות פעמיים כחלק מקריאת שמע דאורייתא. "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". זו מצוה שנמנית במנין המצוות על ידי כל מוני המצוות. כולנו זוכרים את המשנה בברכות, בכל לבבך – בשני יצריך, בכל נפשך - אפילו נוטל את נפשך, ובכל מאודך – בכל ממונך, או בכל מדה שהוא מודד לך. כלומר צריך להגיע לכזו אהבה לה' יתברך, שהיצרים לא יפריעו, ותהיה מוכנות מלאה למסור את הנפש והממון עבור אהבה זו, ומרוב אהבה לא תהיינה שום טענות על שום הנהגה של ה' יתברך איתנו.

אהבת ה' היא לא רק מצוה בעלמא העומדת בפני עצמה. היא דרגה מהותית בכל הגדרתו של האדם. בתחילה עובדים את ה' מיראת העונש, ואם זוכים עובדים מיראת הרוממות, והשאיפה היא לזכות לעבדו מאהבה. דברים אלו ידועים לכל אבל משום דקותם ורוממותם אין מרבים לדבר עליהם. אבל זה לא נעלם. צריך לדבר על זה מעט ולהתבונן לכל הפחות מעט, וממתינים כל השנה לחודשי אלול ותשרי שאפשר יהיה מכח סגולת הזמן להיכנס לזה מעט כפי ערכינו.

תמיהה על לשון "חיבה יתירה נודעת להם"

המשנה באבות פרק ג אומרת חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר כי בצלם אלוקים עשה את האדם. המפרשים מתחבטים מה זו הכפילות הזו. זה נשמע חלילה כמו איזה נאום נמלץ של נואם דרמטי שאומר משפטים כפולים ומשולשים ללא תוספת תוכן. המפרשים עומדים על עוד שאלה. הרי מיד בבריאת האדם נאמר ויברא את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו. והמשנה לא מצטטת את הפסוק הזה, אלא פסוק יותר מאוחר שנאמר לגבי איסור רציחה, שופך דם האדם באדם דמו ישפך, כי בצלם אלוקים ברא את האדם. כלומר חומר איסור רציחת אדם הוא מפני שהנרצח נברא בצלם אלוקים. ומדוע לא העתיקה המשנה את הפסוק המוקדם יותר שגם נאמר לא בדרך אגב.

במיוחד זה תמוה שזה חוזר על עצמו עוד פעמיים. חביבין ישראל שנראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום שנאמר בנים אתם לה' אלוקים. גם שם אותה הכפילות. וגם שם יש פסוק מוקדם בתחילת חומש שמות שמצהיר בני בכורי ישראל, ומדוע להביא פסוק שנאמר בחומש דברים כטעם לאיסור לא תתגודדו ולא תשימו קרחה למת, שאסור לשרוט עצמו וכדומה מתוך צער על המת, משום שאנו בנים לה' ואין זה כבוד בני המלך להשחית את גופם. ומיד אחר כך זה חוזר על עצמו במשנה פעם שלישית, חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חיבה יתירה נודעת להם וכו'. הלא דבר הוא.

ביטוי של אהבה – הוצאה מן הכח אל הפועל

מבאר המהר"ל בפירושו דרך חיים למסכת אבות, [והמתבונן בדבריו יוכל להשתמש בהם הרבה גם בענייני אהבת חברים והמסתעף], שיש שני אופנים של אהבה. יש שאני רואה אדם שמאד מוצא חן בעיניי. המראה שלו, החן שלו, התנועות שלו, דבריו המושכלים, הנהגתו האצילית וכדומה, ואני מתמלא אליו באהבה. אבל אינני אומר לו דבר. אני משאיר זאת בליבי. אין הכוונה שאני משאיר זאת בליבי כי אני ביישן וחששן ואין לי אומץ לומר לו. אלא כך רצוני מלכתחילה. לעומת זאת יש פעמים שאם אני מרגיש שאני אוהב מישהו, חשוב לי להביא זאת לידיעתו ולומר לו זאת בעצמי או על ידי אחרים בפירוש או ברמז.

יש כמה הבדלים בין שני האופנים הללו. דבר ראשון כל עוד אני לא מבטא את הרגש שלי, הרי הוא רק ב"כח" ולא ב"פועל". כל דבר שעוד לא יצא מן הכח אל הפועל המעשי החיצוני, הוא חלש יותר. הוא יכול להתבטל הרבה יותר בקלות. אני עוד יכול להתחרט מהרגש שלי בקלות. אני יכול אפילו לשכנע את עצמי שזה לא היה בכלל. ולפעמים באמת זו גופא הסיבה שאני נרתע מלבטא את הרגש, כי אני עוד לא מוחלט בזה לגמרי, ואני שומר לעצמי את הדרך חזרה פתוחה. זה הרעיון שלא מספיק רצון כללי לקנין אלא צריך מעשה קנין. והרמב"ן מבאר ביסוד זה את כל מושג ה"נסינות" שמצינו בתורה פעמים רבות, שעניינם להוציא את הכוחות של הצדיק מן הכח אל הפועל, ואין כאן המקום כעת להרחיב בזה. [הספרים הקדושים הרחיבו בהדרגה שבכל פעם שאדם מרגיש התעוררות רגש לדבר שבקדושה, שמיד יעשה איזה מעשה שיעגן את זה במציאות בפועל. אחרת הסיכוי שזה ישתמר אצלו קטן מאד].

ביטוי של אהבה – בקשת אהבה מהשני

דבר שני. כל עוד הרגש רק אצלי, יתכן שאצל השני הרגש הזה לא קיים. ואז אין כאן שום חיבור בינינו. זה רגש פרטי שלי, שמתחולל בתוך העולם שלי, כמו כל מיני רגשות פרטיים. הרגש הזה לא יוצר שום "קשר" ביני לבין חברי. אפילו אם אני איטיב לו בפועל אבל הוא לא יידע מזה, יש בזה אפילו משהו יותר נקי

וטהור, אבל קשר זה לא. אבל ברגע שאני מספר לחברי שאני מרגיש אליו אהבה, בעצם אני מזמין אותו לבדוק את האפשרות אולי זה הדדי. הרי אם הוא שומע שאני ככה חש אליו, יש סיכוי שהוא יתבונן וימצא שגם הוא חש משהו דומה, ואז זה כבר קשר.

[זו גמרא מפורשת בשבת ובביצה שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. ומבואר שם ברש"י שהטעם הוא כדי שזה יגרום אהבת ישראל. אם אני נותן מתנה ולא מודיע, זה יפה מאד אבל זה לא יגרום לקשר בינינו. וכיון שהתורה מעוניינת באהבת חברים, התורה ממליצה להודיע, כדי שזה יגרום לתגובה מצידו וחוזר חלילה ויווצר קשר אמיתי].

נמצא שאם אני לא מודיע לו כלום, בעצם אני אומר בזה שמספיק לי הרגש הזה שלי הפרטי שאני מחבב אותו, אבל אני לא מזמין אותו לאהוב אותי. אני לא מבקש את אהבתו. ממילא כל הרגש הזה הוא הרבה יותר חלש. לא די שהוא רק בכח ולא יצא לפועל, אלא זו הצהרה שדי לי שזה רגש מסוג של חד צדדי בלא רצון שהשני יחזיר לי ויווצר קשר.

[אגב. לא רק בשלב של יצירת הקשר חשוב לומר ולבטא את הרגש. אלא גם אחרי שכבר יש קשר ותיק, לפעמים עובר זמן רב שלא מבטאים את הרגש, וזה יכול לגרום להתרחקות ולהתייבשות. יש כזה פתגם של חכמי האומות שקשר רגשי הוא כמו פרח, והדיבורים והביטויים הקטנים הם כמו המים שמשקים אותו. אם זמן רב מדי לא ישקו, זה ייבול. אנשים חושבים בטעות שזה פשוט וידוע לשני הצדדים ואין צורך לומר כלום מרוב שזה ידוע, וזו טעות אבל כעת די בזה].

ביאור המשנה – הקב"ה כביכול מבקש אהבתינו

וביסוד זה מבאר המהר"ל את המשנה הנ"ל (וחלק מהדברים כבר נמצאים בפירוש המשנה להרמב"ם שם). בתחילה אומר התנא חביב אדם שנברא בצלם. זו חיבה מצד הבורא, שברא אותנו בצלמו וזה גורם אהבה שהוא יתברך אוהב אותנו. אבל היה יכול להשאיר זאת בלא שנדע מזה. על כן ממשיך התנא חיבה יתירה "נודעת לו", כלומר שהקב"ה הודיע אותנו את כל זאת, ברצונו שזה ייצא לפועל.

ולא זו בלבד, אלא רצונו של הקב"ה כביכול להודיענו שהוא אוהב אותנו ובזה הוא מודיע שהוא מבקש מאיתנו שנאהב אותו. כלומר זו לא רק מצוה לאהוב את ה'. אלא הקב"ה כביכול חפץ בזה. לכן הוא מודיע לנו שהוא אוהב אותנו כדי שנבין מזה שהוא מבקש ממנו שנחזיר לו כביכול את אותו הרגש.

ובזה מבואר למה הביאו את הפסוק השני של בצלם אלוקים ולא את הראשון. כי בפסוק הראשון לא כתוב שהצלם אלוקים גורם משהו מעשי. רק כתוב שהאדם נברא בצלם. מזה אי אפשר לדעת שהצלם גורם לנו חיבה. אבל בפסוק של רציחה כתוב זאת כסיבה מדוע חמור עוון הרוצח, משום שרצח אדם שנברא בצלם. כלומר כאן כבר נתבאר שזה שאדם נברא בצלם הוא סיבה להיותו חביב. זה כבר "נודעת לו". וכן ממש לגבי בנים למקום. בפסוק בני בכורי אמנם כתוב שאנו נקראים בנים. אבל לא כתוב שזו סיבה לחביבות. אבל בפסוק של לא תתגודדו כבר מבואר תוצאה מעשית מזה, שזה שאנו בנים לה' אלוקינו זו סיבה להיותנו חביבים ונכבדים. עד כאן על פי המהר"ל.

אני לדודי באלול ודודי לי בתשרי

בחודש אלול מלבד שיש מקום לדון בעניינים נשגבים אלו מצד סגולת הזמן באופן כללי. האמת שזה הרבה יותר מכך. זה בעצם מהותו של חודש אלול. הזכרנו בפעם הקודמת שאמרו הקדמונים אלול ראשי תיבות "אני לדודי ודודי לי". וביארו שבחודש תשרי זה יותר בבחינת דודי לי, ראש השנה ועשי"ת ויום הכיפורים, בהמצאו, בהיותו קרוב, ואחר כך סוכות ושמיני עצרת, צילא דמהימנותא, סעודה קטנה, הכל גילויי חיבה נוראה מהקב"ה אלינו. אבל חודש אלול, הוא חודש שלנו. אנחנו מתכוננים ומביאים את עצמינו למצב הזה. מכינים את עצמינו להיות ראויים לקשר הגדול הזה עם הבורא. שלא יהיה מצב שהקב"ה כביכול בא להשפיע עלינו חיבה, ואנחנו לא שם, כאילו חלילה לא מתעניינים בזה בכלל.

לכן לפני "דודי לי", צריך קודם תקופה של "אני לדודי". ומכיון שזה כל עניינו של אלול, חובה עלינו לעסוק מעט במצוה זו של ואהבת את ה' אלוקיך.

[חז"ל מספרים שבשעה שיעקב אבינו פגש את יוסף אחרי 22 שנה הוא קרא קריאת שמע. וביארו בספרים שלא הפשט שבמקרה בדיוק אז היה סוף זמן קריאת שמע, אלא בגלל שהרגיש יעקב אבינו רגשי אהבה טבעית לבנו האהוב, לכן מיד הוא התחיל לקרוא קריאת שמע ולהתעמק בכוונתה, כדי לכוון את הרגש החזק הזה כלפי הקב"ה. מובן שזו מדרגה גבוהה מאד שלא שייכת אלינו, אבל פטור בלי כלום גם אי אפשר.

יש יסוד ידוע בספרים הקדושים שכל הכוחות שברא הקב"ה בעולם נבראו לצורך רוחניות, רק שיש אפשרות להשתמש בזה גם לחולין לפעמים בהיתר ולפעמים רח"ל באיסור. וכל הכח של המושג חיבה ואהבה, יסודו במצוה לאהוב את ה', ובמצות ואהבת לרעך כמוך, רק מכיון שנברא האדם עם כח זה הוא יכול להשתמש בו גם שלא במקומו. אם אמנם איננו כמו יעקב אבינו להשתמש בכח

האהבה רק כלפי מעלה, לכל הפחות עלינו להשתדל להשתמש בזה לפחות קצת גם במקום הנכון].

שימני כחותם על לבך

וכדי לקרב מעט את הדברים ולהשיבם אל לבבינו האטום, נתעמק מעט באחד מביטויי האהבה הגדולים שיש בתנ"ך. פסוק משיר השירים. כל שיר השירים עוסק בדיוק בקשר העמוק בין הקב"ה אלינו, ופסוק זה הוא מן העוצמתיים ביותר.

כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה **"שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך"**. אדם שומר מאד על חותמו שלא ייעלם לו. אחרת יחתמו בשמו על שטרות ומכתבים וכדומה. לכן אנשים בדרך כלל ענדו זאת על האצבע כחלק מטבעת. וכנסי"י מבקשת תשים אותי צמוד צמוד כביכול ללבך ולזרועך כמו חותם הצמוד לבעליו.

כי עזה כמות אהבה – מוות רח"ל הוא דבר סופי ומוחלט. אין דרך חזרה. אנחנו אומרים להקב"ה האהבה שלנו אליך היא עזה כמו מות. אהבה מוחלטת ועוצמתית לגמרי.

קשה כשאל קנאה – אשה אומרת לבעלה, אני רוצה שכל הלב שלך יהיה איתי. אם אני רואה שאתה קצת מאיר פנים לאשה אחרת זה גורם לי קנאה קשה ביותר כמו שאל. אנחנו אומרים להקב"ה אל תסיר מאיתנו אפילו משהו מהחיבה שלך, אחרת "נתפוצץ" מקנאה. שזה מורה כמה גדולה האהבה בינינו. זו באמת אחת ההבטחות שהקב"ה הבטיח למשה רבינו שאיננו משרה שכינות על הגויים.

רשפיה רשפי אש שלהבתיה – מהאהבה שלנו יוצאים כביכול גיצי אש נוראה. אש אלוקית.

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה – לפעמים יש בני זוג שבתחילת דרכם מאד היו קשורים. אבל במשך הזמן אצל כל אחד השתנה האופי שלו ותחומי ההתעניינות שלו, והם נעשו מרוחקים. זה מים רבים שיכולים לכבות אהבה. ולפעמים עברו ביניהם דברי ריבות, אלו נהרות שיכולים לשטוף את כל הקשר.

קראתי פעם סיפור על יהודי מאמריקה שנשא בת ישראל מפולניה. הם גרו באמריקה, וזמן מסויים לאחר נישואיה היא נסעה לבקר את הוריה בפולניה ובדיוק אז פרצה המלחמה והיא נתקעה באירופה. הבעל התגייס לצבא האמריקאי ויצא להילחם בנאצים ימ"ש. חמש שנים זה לקח, הוא לא הסיח דעת

ממנה. כל מעשה גבורה שלו וכל הצטיינות שלו בקרבות, הכל היה למענה. היא באותו הזמן עברה שבעה מדורי גיהנום במחנות, חמש שנים בלי שינה ובלי אוכל ועבודה קשה והשפלות פיזיות ורגשיות. לא שייך להבין. היא כבר מזמן הפסיקה לחשוב או להרגיש. רק לשרוד מדקה לדקה. אנשים שעברו את המחנות לפעמים שכחו את שמם, את מראה הוריהם, את העובדה שהיו נשואים והיו להם ילדים.

המומחים של הצבא הציעו לו לא למהר להיפגש איתה עד אחרי שתעבור קצת שיקום. אבל הוא החליט לפגוש בה מיד. הוא היה משוכנע שהוא כל כך מחבב אותה שהמראה שלה והמצב שלה לא ירתיעו אותו.

הסופר מתאר את הפגישה שלהם. הבעל אמנם נלחם קשה כמה שנים, אבל כולו חזק ובריא בגופו ובנפשו, והוא כולו מייחל כבר לפגישה שעליה הוא מוסר נפשו כמה שנים, והיא מסתכלת עליו ובוהה. לא מזהה אותו ולא מרגישה כלום. אולי אחרי שיטפלו בה כמה חדשים בשינה ואוכל וכולי, והיא תתחיל לחשוב על דברים נורמליים אולי יש תקווה, כולי האי ואולי. כעת הוא הדבר האחרון בראש שלה.

זו דוגמה למים רבים מכבי אהבה ולנהרות שוטפיה. אבל אנו אומרים להקב"ה. לא משנה כמה שנים בית המקדש חרב, ואין נבואה, ויש גלות, והתרחקנו ממך לאין שיעור, ובכל זאת בטוחים אנו שהקשר שלנו כל כך עמוק וחזק והוא מעבר לכל נסיבות חיצוניות, שום מים רבים לא יוכלו לכבות ושום נהרות לא ישטפו.

[הזכרנו בפעם הקודמת את הענין שלישיבה יש אוירה, והאוירה הזו היא צורך חיוני בהצמחת התלמידים, וטובתם היא שזו תהא כראוי. את האוירה הבוגרת יוצרים הבחורים. בתחילת שנה תמיד כדאי להזכיר זאת. בפרט שיש תלמידים חדשים צעירים, בבחינת הקדמת רפואה למכה. הזכרנו לשים לב למצב הרוממות של התפילות, להתנהגות בחדר האוכל. ודי לחכימא].

יעזור השי"ת שנזכה לקיים כראוי את האני לדודי, ונזכה לדודי לי בכתיבה וחתימה טובה.

(ש"ק כי תצא תשע"ז בישי' שע"ת)

ומלכותו בכל משלה

ימי תשובה ודין ללא תשובה ובקשות

בעומדינו כעת ממש יום לפני ראש השנה, דומה שהזמן גרמא לדבר על ענין נשגב ומרומם מיסודי היהדות, שאי אפשר כל כך לדבר עליו בימים רגילים.

ישנו דבר פלא בענין ראש השנה. שנים מהעניינים המרכזיים של ראש השנה, לא עוסקים בהם בכלל בר"ה באופן רשמי.

הדבר הראשון, ר"ה הוא חלק מעשי"ת, כשמסתיימים ב' ימי ר"ה כבר נותרים רק שמונה ימי תשובה. ובכל זאת בר"ה עצמו לא אומרים וידוי. (י"א וידוי קצר בין התקיעות). אדרבא הפוסקים הזהירו להימנע מלהזכיר אפילו את המילה חטאנו. מתפללים תפילות כל כך ארוכות ובהם אין מקום בכלל לעסק התשובה. זה הפלא הראשון.

הדבר השני. ראש השנה הוא יום הדין. כל פרט בחיינו בשנה הבאה נקבע ביום זה. ואנו כמעט לא מבקשים כלום על צרכינו. רק בנוסח כללי שהוסיפו הגאונים דהיינו זכרנו מי כמוך וכתוב ובספר חיים. לא יותר מעשי"ת. וגם זה נתקן ע"י הגאונים ולא מדינא דגמרא. לא חוזרים אם לא אמר הוספות אלו. גם ב'אבינו מלכינו' קצת מבקשים, אבל גם זה לא לעיכובא, וזה גם נאמר ללא התייחסות של הפרט לענייני עצמו. איך זה יתכן, אנו מאמינים שברגעים אלו הקב"ה גוזר, זה מחריד כל לב, ובכל זאת מדברים כל התפילות על עניינים נשגבים של מלכות ה' בעולמו וכמעט לא מבקשים כלום.

ידוע שבפוסקים מוזכר איסור לבקש בקשות פרטיות בר"ה. אמנם כבר אמר הג"ר ישראל מסלנט, וכך נהגו, שכן מבקשים מכמה סיבות, ובעיקר זה בגלל קטנותינו, שלפי ערכנו אנו לא במצב שיכולים להתעלם מצרכינו ולבקש רק על כבוד שמים, וזה יגרום לנו להפסיק להרגיש את אימת הדין. אבל אילו היינו עומדים על הגובה הראוי, היה נכון יותר שלא לבקש כלום. ובכל אופן הבקשות הפרטיות הן רק ב'אלוקי נצור' וזה לא חלק ממטבע התפילה. וגם יחסית ללא השוואה לזמן המוקדש לשאר התפילות. זה הפלא השני.

לכאורה זו החמצה איומה. ימי תשובה ללא עסק התשובה, וימי דין ללא בקשות פרטיות. אמנם פשוט שלעולם לא מפסידים כשעושים את מה שקבעו לנו רבותינו. כנראה התשובה והבקשות מתקיימים בדרכים אחרות בלא לעסוק בהם במפורש, ואדרבא רק מרויחים מהדרכים העקיפות הללו. וננסה בס"ד להבין איך זה פועל.

מבט כללי מקטין את הבעיות

נקדים להביט במהלך מסויים שפועל בחיים לא רק לגבי עבודת ה'. לפעמים אנו פוגשים אדם שיש לו בעיות רבות. בעצם אין לו דרך לפתור אותם והוא לכוד ללא מוצא. והוא באמת שבור ומיואש ומדוכדך מכל הצרות שלו. וישנו אדם אחר שיש לו את אותם הבעיות בדיוק, ובכל זאת הוא איש חיוני מלא מרץ ושמחת חיים. ולא זו בלבד, אלא גם אותו אדם מיואש, לפעמים פתאום אנו רואים שמצב הרוח שלו משתנה, והוא נראה כאילו כל בעיותיו הסתדרו, בזמן שהן רק הוחמרו עוד יותר. מה הסוד?

הענין הוא נקודת המבט. כל עוד אדם מסתכל על הבעיה ממקום מצומצם שרואה רק את הבעיה הזו, היא באמת נראית גדולה ומאיימת. אבל ברגע שהוא רואה תמונה רחבה יותר, וזה הופך להיות חלק מעסק גדול יותר, מיד הקושי שבזה מצטמצם.

למשל, אדם יש לו זמן פנוי, והוא רוצה לנוח, והמיטה שלו שבורה, הקפיצים בולטים וכדומה. אם כרגע כל עניינו בחיים זה לנוח, אזי הוא אומלל ממש. כי הענין הראשי שלו כרגע לא מצליח. אבל אם הוא עסוק באיזה ענין חשוב, ואמנם היות והוא זקוק למנוחה, אזי הוא משכיב את עצמו לנוח קצת, אבל המנוחה אצלו היא רק היכי תימצי לאגור כוחות להמשיך במפעליו המבורכים, אזי תחושת הבעייתיות של האי נוחות מתגמדת מאד, מאחר שהנוחות היא לא הנושא כאן.

לפעמים אומרים לאדם שסובל ממשהו, תחשוב כמה זה יפריע לך בעוד חודש. בעוד שנה. בעוד עשר שנים. אם זה גם אז מאד יפריע לך, כנראה זו באמת בעיה גדולה. אבל אם אז זה כמעט לא יפריע, כבר מיד הוא מרגיש הקלה. מה הסיבה? משום שהוא הרים את עצמו לנקודת מבט הרבה יותר רחבה, שבתוכה המשמעות של הסבל המסויים נעשה קטן.

המתבונן יראה, שככל שאדם יוצא מהעיסוק בעצמו בלבד, והוא חלק מדבר גדול יותר ממנו, כגון חלק ממפלגה, ממפעל גדול וכדומה, ממילא תחושת הקושי שלו מענייניו הפרטיים באמת לא כל כך קיימת. הבעיה היא אותה בעיה, אבל היא כמעט לא מפריעה לו. גם אדם שאיכפת לו מקבוצה קטנה של אנשים שקצת תלויה בו, כבר מרגיש פחות את צרותיו הפרטיות. ככל שאדם מחובר יותר לציבור, ולצרכי הציבור, כך ענייניו הקטנים פחות מפריעים לו. ככל שאדם חי למען מטרה חיצונית, מחוץ לעצמו, כך הבעיות שלו בכלל לא תופסות אצלו מקום.

כל זאת נכון לגמרי גם ללא שום קשר לעבודת ה'. בענייני עבודת ה' כבר אמרו חז"ל התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין. וידוע שהחפץ חיים הסביר לאיזה גביר שלכן לא חסר לו כלום והוא לא צריך בבית שום ריהוט וכדומה, כי הבית שלו בראדן זה זמני, והריהוט שלו נמצא מוכן עבורו בעולם הבא, בבית האמיתי שלו. כשאדם מתרומם להבין שכל העולם הזה הוא עולם חולף וזמני, והוא רק גרגיר קטן לעומת הנצח בעולם הבא, ממילא אין משמעות למה שהוא משיג או מאבד כאן, וממילא כלום לא מפריע לו. כלומר המבט הרחב שכל העולם כאן הוא רק חלק קטן ממערכת יותר גדולה, מאפשר לא להצטער כאן מקטנות.

תכלית הבריאה – ריבוי כבוד שמים

אבל האמת היא שגם המבט הזה על עולם הבא, ושכאן זה רק מאד זמני, זה עדיין רק חלק קטן מהמהלך הכללי. יש דבר עוד יותר רחב, שכולל בתוכו גם את העולם הבא, ויכול להקטין אפילו אותו. מי שזוכה להתרומם לשם, הכל נעשה אצלו הבל הבלים שאין בו ממש. וזה מה שאנו רוצים לומר כאן.

הפסוק אומר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. המשנה באבות מביאה זאת. משמעות הדברים שהעולם נברא כדי להרבות כבוד שמים. מאחר שבעומק הענין אין עוד מלבדו כלל וכלל, ממילא אין מקום בעולם לכלום חוץ מזה. הגשמיות שלנו מסתירה זאת, ולכן נדמה לנו שיש בעולם עוד עניינים ועוד מטרות, ולפעמים אנחנו חושבים על כל מיני דברים שהן המטרות שלנו בחיים או בחלק מהחיים. אבל האמת שהכל רק דמיון. באמת באמת כל מה שקורה בעולם, תפקידו להאדיר כבוד שמים. כל המציאות שלנו בעולם היא רק להיות בורג קטן במערכת הזו של הרביית כבוד שמים.

גם אם אנחנו לא מבינים זאת, ולפעמים אנחנו חלילה מפריעים, גם אז בסופו של דבר, זה כל תכליתנו. יש אנשים שזוכים שכבוד שמים מתרבה על ידי מעשיהם הטובים, ומתוך כוונה לזה, ויש כאלו שזה קורה בלי שהם מתכוונים, ולפעמים על ידי שהם נענשים רח"ל על מעשיהם הרעים ואחרים מתעוררים מזה. אבל התכלית היחידה של כל העולם כולו היא רק זה. ככל שאדם זוכה לקדם מטרה זו, זה הערך שלו. אם חלילה הוא לא תרם לכך, הוא חסר ערך גמור. גם החטאים והמצוות שלו, העולם הזה שלו והעולם הבא שלו, המידות הרעות שלו או רוח הקדש שלו, הכל הכל לא שלו, והוא לא באמת חשוב בפני עצמו כלל, לא לטוב ולא למוטב. כל חשיבותו היא רק עד כמה הוא קידם את כבוד שמים בעולם.

התשובה והבקשה בר"ה היא ע"י התבטלות למלכות ה'

ביום רגיל קשה להרגיש זאת, וכן קשה מאד לדבר על כך. רק יחידי סגולה כמו קדושי הדורות חיו כך כל רגע מחייהם. אבל אנחנו רחוקים מזה מאד. ואפילו צריך להיזהר לא לומר לעצמינו דברים כאלו מהשפה ולחוץ. אין שום ענין להיות בעל דמיון. אבל בר"ה, יום חידוש המלוכה, יורד לעולם שפע עצום של יכולת להרגיש שהקב"ה אין עוד מלבדו, והוא לבדו מלך, ואנחנו עבדיו וגם לנו אין צורך אמיתי בכלום חוץ מזה, אין לנו שום רצון חוץ מזה.

כל מה שאפשר להשיג עם תשובה רגילה של חרטה וקבלה, לא מתחיל להתקרב למה שאפשר להשתנות לטובה על ידי שמכירים את המלך, ומבינים שבאנו לכאן לעשות את רצונו בלבד. ר"ה הוא יום של תשובה עד מאד, אבל התשובה שבו היא דוקא על ידי שאפילו על תשובה לא מדברים. לחזור בתשובה בגלל שאחרת יהיה לי רע, זה עדיין מאד רחוק מהתשובה האמיתית. כעבור ר"ה אין ברירה. אי אפשר לנו לחזור בתשובה בלא יראת העונש, בלי להיכנס לפרטים של קבלות מעשיות קטנות וכדומה. אבל בר"ה אנו מנצלים את האפשרות לחזור בתשובה אל ה' יתברך מאהבה מתוך הרגשת רוממותו ומלכותו יתברך.

לעתיד לבוא כאשר יהיה ה' למלך על כל הארץ וכו', אז כך ירגישו כולם תמיד. ובאמת על זה הולך כל התפילות של ר"ה, שזה יקרה בקרוב. תן פחדך על כל מעשיך, וידע כל פעול, תן כבוד ה' לעמך, צדיקים יראו וישמחו, וכך כל התפילות כולן. מי שמתפלל במתינות בכוונת המילים, יזכה לחוש זאת. חז"ל לא תיקנו לנו תפילות שאין לנו שייכות איתם.

כך גם לגבי הבקשות. הרי מי שמשרת את המלך, ומכיר במלכותו, מקבל מאוצר המלך את כל צרכיו. חבל להיכנס לפרטים. המלך יודע יותר טוב מה אנו צריכים. ויש לו שפע עצום ורצון עצום להעניק. רק תתכופף ותתבטל לפניו, ממילא כבר יהיה לך הכל. אתה לא מפסיד כלום כשאתה לא מבקש, אם בזמן הזה אתה מתחבר עוד ועוד להרגשת "מלכותו בכל משלה". אמנם מוכרחים קצת לבקש כאמור לעיל, אבל כל רגע של אמירת שבחים להבורא יתברך בכוונה עוזר יותר ויותר.

ראש השנה – הזדמנות פז לזכות למדריגות עליונות

היום הנורא הזה תובע מאיתנו, צאו מקטנותכם. תפסיקו להיות בעלי דמיון. תפסיקו להיות כאלו אנוכיים. צאו מהמקום הקטן שלכם, תשקיפו על המרחב העצום הזה של "אין עוד מלבדו". אל תתעסקו יותר מדי עם עצמכם. גם כשאתה מבקש בקשות רוחניות על עצמך, זה בודאי עדיף מדברים אחרים,

וצריך לעשות זאת, אבל עדיין אתה חושב על עצמך. ביום הזה אפשר לשאוב נהרות של אהבת ה', של יראת הרוממות, של דביקות, שבדרך כלל כל אלו ודומיהן אינם כלל בהישג ידינו. מי שמנצל, יצמח, ואז כל מצבו הרוחני והגשמי יהיה משופר אלף מונים. אחרי ר"ה צריך לחזור לגדרים ברורים של קבלה להבא ותוכניות. חייבים. אנחנו מדי קטנים להתקדם בלי זה. אבל בר"ה זה לא העיקר.

המדרגות הללו קיימות בנשמה של כל יהודי. רק הגוף העכור והתאוות מסתירים זאת. אבל בר"ה אפשר בקלות יחסית להתעלם מהמסכים, ולהתחבר לשרש הפנימי הזה שיודע טוב מאד את האמת. ומי שמוציא את זה קצת מהכח אל הפועל בר"ה, נשאר לו מזה רושם לכל השנה.

ידוע שיש שקשה להם לכוון ובכן תן פחדך וכו', כי מה זה נוגע לי. ומחפשים עצות לחשוב שאם כל העולם יהיה במצב של יראה, גם לי יהיה קל יותר למלא את חובת היראה. וכן על דרך זו. זו באמת עצה טובה. אבל אפשר להגיע למצב של חיבור לתפילות הללו כמו שהן. דברים ככתבן. לחוש שה' מלך על כל הארץ. ולא לשכוח כמובן שהוא מלך עלי, כמאמר הגרי"ס הידוע בקריאת שמע, שיש כאלו שמכוונים בתיבת "אחד" שה' מלך יחיד בשבעה רקיעים ובארץ ובכל ד' רוחות השמים, רק הם שוכחים לחשוב שגם עלי בעצמי הקב"ה מלך.

זיכוי הרבים באמת

נסיים בשני מעשים. כולם יודעים שזיכוי הרבים הוא דבר גדול מאד, והסיבה היא מפני שהוא מסייע לרבים למלא חובתם בעולמם, להרבות כבוד שמים, ובזה הוא עצמו מקיים את תכלית הבריאה ואת רצון ה'. נוכחתי כשבחור אחד משיבת פוניבז' נתבקש לשמש בעל תפילה בעיר חילונית רחוקה, ולא רצה להפסיד את התפילה המיוחדת בישיבה. הוא שאל את מורינו הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל איך לנהוג. מי שקצת הכיר את הגר"ד ידע שאצלו תפילה בישיבה היה מיסודי העליה של בן תורה. כמעט לא ניתן להעלות על הדעת שהוא יסכים שמשו ידחה את זה.

אמר לו ר' דוד יש לי חקירה, האם אנשי בית הכנסת ההוא שמעו עליך שאתה חזן גדול ולכן הם רוצים דוקא אותך אף שיש להם אפשרויות אחרות, או שהם בכלל לא יודעים איך קוראים לזה שיבוא להתפלל אצלם, האם הוא בחור או נשוי, יש לו קול חזק וערב או לא, היודע הוא את הנוסח כראוי או לו. הם כל כך זקוקים לבעל תפילה עד שאין להם נפ"מ מי יבוא.

אם כמו הצד הראשון, התשובה ברורה שעליך להישאר בישיבה. אבל אם כמו הצד השני, אתמהה, בית הכנסת שלם של כמה מניינים יושב ומצפה לבעל תפילה, ולך ברור שהתפילה הפרטית שלך בישיבה קודמת?

המשיך ר' דוד לספר לשואל, בבחורותי חשקה נפשי להתפלל בר"ה עם מרן הח"ח זי"ע, חסכתי מעות ונסעתי לראדין. (יתכן שזה היה כרוך אף בהברחת גבול). הגעתי לשם בערב ר"ה, ואני רואה המון רב של יהודים מתקבצים ובאים מכל העיירות הסמוכות לבקש להם 'כלי קדש' מבין התלמידים והאורחים. זה מחפש לו בעל שחרית, לזה חסר בעל מוסף, לעיירה זו אין בעל תקיעה ולעיירה פלונית אין בעל קריאה, ובכלל כמה עיירות חסר להם אחד או שנים להשלמת המנין. והח"ח מורה לכל המתבקשים לקום ולהצטרף לעיירות שבסביבה. שמעתי בחור אחד טוען לח"ח, רבי זה עלה לי הון רב להגיע להתפלל עם הרבי ביום הדין, הח"ח לא ביטל את דבריו אלא אמר לו "אעפ"כ, זיכוי הרבים יותר חשוב".

(מענין שהבחור שאל את הגר"ד, אני מבין שראש הישיבה מורה לי להסכים. אמר לו ר' דוד זאת לא אמרתי. אני ראיתי שאתה לא מבין את הצד השני. כעת כשאתה כבר מבין, יש כאן שאלה גדולה עם שני צדדים, ולדעתי עליך להכריע לבד בשאלה זו. ואכמ"ל).

והנה אף שיסוד הדבר הוא בגלל החיבור למטרה העליונה של הבריאה, ריבוי כבוד שמים. לגרום לרבים למלא את תפקידם. אבל אפילו בזה אנחנו למעשה חושבים על זיכוי עצמינו. כמו שאמר מגיד אחד על כך שאנו אוהבים דגים, אם כן למה אנחנו הורגים מבשלים ולועסים אותם, אין זאת אלא שאת עצמינו אנחנו אוהבים. גם בזיכוי הרבים שלנו, אנחנו לא ממש חושבים באמת על הזיכוי שלהם. יותר אנחנו חושבים על מה שאנחנו נרויח מכך שנזכה את הרבים.

זכיתי פעם ללמוד איך אדם גדול מסתכל על זה. אני רגיל בס"ד להתפלל כש"צ בבית כנסת שכונתי. הציעו לי פעם לעבור לבית כנסת שיש בו רוב עם גדול בכמות ובאיכות. ונטיתי להסכים. אך היות שהגבאים של בית הכנסת השכונתי לא הסכימו כל כך, הלכתי לשאול את מרן הרב שטיינמן שליט"א. שאל אותי מרן למי יהיה קל יותר להשיג בעל תפילה, אמרתי לו שכנראה למקום הגדול יהיו הרבה קופצים. אמר לי אם כן אתה מחוייב להישאר בבית הכנסת הקטן. טענתי לפניו, הרי כל הענין להתפלל כש"צ הוא משום זיכוי הרבים, שהרי אם לא כן עדיף להתפלל כאדם פרטי מכמה טעמים, ואם כן וכי לא עדיף כמה שיותר מתפללים שיהא הזיכוי הרבים גדול יותר. אמר לי מרן שליט"א בגערה, מי אמר לך שזיכוי הרבים נמדד במספר האנשים, זה לא נכון, זיכוי הרבים זה להיות היכן שהציבור צריך. אם יש למסור שיעור להרבה אנשים ויש הרבה שמוכנים,

ויש שיעור קטן לכמה בודדים ואין מי שמוכן לעשות זאת, הרי ללמד במקום הקטן הוא הזיכוי הרבים האמיתי. (מרן שליט"א צירף נימוק נוסף לתשובתו אלא שאין כאן מקומו).

כאן רואים מה זה זיכוי הרבים אמיתי. אל תחשוב מה תרויח אתה. תחשוב מה הקב"ה ירויח כביכול. תתכוון באמת לעזור לציבור למלא את חובתם, וממילא תלך לאן שעזרתך באמת נחוצה. אל תעשה חשבונות של כמות האנשים. בסוף כמובן אדם לא מפסיד מלעשות מה שנכון.

יהי רצון שנזכה באמת ובלב שלם לרצות מעומק הלב ריבוי כבוד שמים בעולמו, ונתרומם להיות שייכים כמה שיותר לעשיית רצונו יתברך, ונזכה לשנה טובה ומתוקה בכל העניינים.

(נאמר בס"ד בסעודה ג' בש"ק נצבים תשע"ה בישיבת שע"ת)

הרווחים העצומים מתפילות הימים הנוראים

הקושי בתפילות ראש השנה הארוכות והמייגעות

כמדי שנה בעמדינו ערב הימים הנוראים, ישנם תלמידים המודאגים מכיון שיש להם קושי גדול להחזיק מעמד בתפילות ראש השנה ויום הכיפורים. התפילות ארוכות מאד ומתישות, ולא די בכך שיודעים שהכל מתוקן והונהג על ידי גדולי עולם. עדיין קשה כל זמן שלא מבינים מה מרויחים מהתפילות הללו, ועוברת המחשבה אולי היה אפשר קצת לקצר בהם. האמת ניתנת להיאמר שזו לא רק שאלה של צעירים שעוד נעים להם להתייעץ ולדבר על זה, אלא גם מבוגרים לא מעטים מתחבטים בבעיה הזו. ננסה בס"ד לתת כאן מענה לשאלה זו, ומי יתן ונזכה שיהיו כאלו שהדברים יקלו עליהם לעבוד את עבודת הימים כראוי.

סוגיית "בואו חשבון"

למדנו השבוע בישיבה את הסוגיא של "בואו חשבון", וננסה להתבונן בה וללמוד ממנה מעט. ולימודים אלו יסייעו בידינו בס"ד בימי ראש השנה הקרבים ובאים. הסוגיא עצמה קצת בלולה ולא ברורה מאליה, וראשית כל צריך לחלק אותה לקטעים שכל אחד מהם הוא אמירה בפני עצמה, והם ג' מימרות.

וכך אמרו (ב"ב עח:): בקיצור הלשון: א. על כן יאמרו המושלים ביצורם בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה. אם אתה עושה כן תיבנה בעוה"ז ותיכון לעוה"ב. ב. אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה, תצא אש ממחשבין ולהבה מקרית צדיקים ותאכלנו. ג. המהלך אחר יצרו כעיר זה וכו', וגסי הרוח, ורשע שאומר אין דין ואין דיין, תבוא אש וכו'.

חז"ל מגלים כאן כמה יסודות גדולים. בעצם כשאנו רואים אנשים חוטאים ועוברים על רצון ה' הדבר פלא ממש. ובמיוחד שגם אנחנו עצמינו נכשלים מדי פעם. הייתכן להמרות פי הקב"ה? מה חושב לו מי שמרשה לעצמו לחטוא?

ג' הסיבות הגורמות לאדם לחטוא

מי שיתבונן ימצא שיכולות להיות ג' סוגי סיבות מדוע אדם נכשל בחטא. [וכבר נתבארו הדברים בספרי רבותינו]. האופן הראשון הוא שח"ו חסר לו משהו באמונה. זה יכול להיות שהוא לא מספיק בטוח בתורה מן השמים או בהשגחת ה' או בשכר ועונש, ה' יצילנו. האופן השני הוא שאמונתו שלימה, אלא שהוא חושב שהוא מרויח מהחטא. למעשה כל דבר שאדם עושה מתוך מודעות, הוא בהכרח חושב שהוא מרויח. אולי הוא טועה בכל החשבון, אולי כל כולו דמיון, אבל לדמיונו הוא חושב שהוא מרויח. אדם לא עושה דבר ללא כוונת ריוח. [יש

שיטות טיפול שמתמחות לעזור לאנשים עם בעיות רגשיות, על ידי שמצליחים למצוא מה האדם חושב שהוא מרויח מההתנהגות המסובכת שלו, ולהוציא אותו ממצבו על ידי שכנוע שהוא לא מרויח, או שבאופן בריא הוא ירויח יותר]. והאופן השלישי שהוא עושה את מעשיו בלי מודעות, מתוך חוסר תשומת לב למה שהוא עושה, [כמו שבמסילת ישרים המשיל זאת להולך על שפת תהום].

זהו אשר אומרים כאן חז"ל בקצרה. הדרשה האחרונה היא ער מואב המהלך כעיר, בעלי במות אלו גסי הרוח, ונירם אין רם אבד חשבון, וכלשון הרשב"ם אין דין ואין דין. בחז"ל זה הדבר האחרון, והוא האופן הראשון הנ"ל, שהיצר שלו עם גסות הרוח מביאים אותו לכפירה, וזו סיבת חטאו. [אגב מתבאר כאן יסוד ידוע שלא הכפירה מביאה לתאוות, אלא התאוות יוצרות את הכפירה, כנרמז בדברי חז"ל לא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר להם עריות, וכאן רואים שצריך לצרף ליצר גם גאווה, ואז שייך ליפול רח"ל לכפירה]. ב"ה שזה נדיר, אולי גם חז"ל מנו אותו בסוף בגלל שבדרך כלל ישראל כשרים ולא חסר להם באמונה ממש. אבל ודאי יתכנו פגמים בדקויות, כידוע שאמונה צריכה תיחזוק, ולכן צריך לדבר על ענייני אמונה ואין זה מיותר לעסוק בהם. וראוי שכל אחד יקדיש זמן לחיזוק אמונתו.

לפני כן דיברו חז"ל על אלו שמהלכים כעיר אחר סיחה נאה. שם לא צירפו זאת לגסות רוח ולכפירה. כי שם מדובר על מי שלא שם לב. זה שמסיח דעת. אחר סיחה נאה. רק החברים הרעים מזמינים אותו להצטרף, והוא נגרר אחר ההזמנה הנעימה הזו. העולם הזה על כל שלל תאוותיו ויצריו תמיד מזמין. מספיק רגע של התרופפות הזהירות וכבר הוא הצטרף לעדר של היצר הרע. רגע אחד של האזנה לשיחה נאה של היצר וחיילותיו, וכבר האדם נבלע כל כולו ברשת הסיטרא אחרא. כדי לקדם את פני הרעה הזו צריך להתרגל להיות תמיד דרוך ועומד על המשמר. להתאמן לא להירדם בשמירה.

עשיית החשבון מזכירה שאין רוח מלחטוא

אמנם ההדרכה הכי חשובה של המושלים ביצרם, שבאים ללמד אותנו מנסיונם וחכמתם, היא איך למשול ביצר, אחרי שיש אמונה, ויש גם עירנות ורצון לא ליפול ברשת היצר, ובכל זאת הוא מצליח להפיל אותנו ואנו לא יודעים במה כוחו גדול. לזה צריך את חכמת המושלים ביצרם בעלי הניסיון, והם מלמדים אותנו כאן שכח היצר הוא בכך שהוא גורם לנו לטעות בחשבון. לחשבן בטעות שאנחנו מרויחים.

ראוי להקדים הערה קטנה. איך חז"ל נקטו לשון "הפסד" מצוה, וכן "שכר" עבירה, אע"פ שמיד שוקלים זאת כנגד הצד השני, ובכל זאת הביטויים הללו קצת צורמים לכאורה. אבל יש כאן עומק גדול. שהרי כאמור לעיל אדם בשום

פנים ואופן אינו עושה דברים ללא כוונות רוח. ולכן עלול להיות כשבא לקיים מצוה נדמה לו שהוא מפסיד משהו. זמן או כח או כסף וכדומה. וכאן הוא נופל. אבל אדם לא מעיז להודות לעצמו שהקושי שלו הוא הרווח השולי הזה. וכל עוד הוא לא יכיר בכך הוא לא יעשה את החשבון הנכון. לכן חז"ל אומרים בפה מלא שים על השולחן את "הפסד" המצוה, כלומר שים לב שהקושי שלך בגלל שאתה חושב שאתה מפסיד. למשל קצת כסף שעולה המצוה. עכשיו תוכל בקלות לחשב כמה אתה מרויח באמת נגד זה, ואז תצא מהקושי.

וכן כשבא דבר עבירה לידו, והוא נמשך לעשותה. מלמדים המושלים שעומק המשיכה היא בגלל שנראה לו שהוא ירויח ממנה משהו. תקרא לזה בפירוש "שכר" עבירה. רק אחרי שתודה בכך, הדרך פנויה לעשות את החשבון הנכון. כשנדמה לך שאולי אתה מפסיד בעולם הזה משהו קטן מהמצוה, תתאמץ לזכור מה אתה מרויח. שכר של רוחניות נצחית. כשנדמה לך שאתה מרויח מעבירה, תזכור את ההפסד הרוחני הנצחי הגדול בעולם האמת. אם תעשה טוב את החשבון, לא תחטא, כי לא תעשה דבר שאתה מפסיד ממנו.

ומכיון שיש אנשים שקצת קשה להם לעשות את החשבון הנכון כשכל הרווח הוא רק בעולם הבא, לכן המושלים הוסיפו לאמר, תיבנה גם בעולם הזה מלבד מה שתיכונן לעולם הבא. שהרי באמת גם בעולם הזה אין חיים טובים ומאושרים אלא למי שהולך בדרך הנכונה.

עיקר הבגרות - דחיית סיפוקים

וצעירים בתחילת דרכם יש עבורם עומק נוסף בענין ונזכירו כאן רק בקצרה. ידוע שעיקר ההפרש בין ילד למבוגר, הוא ביכולת לדחות סיפוקים. כלומר ילד קטן כשרוצה משהו, הוא ממש מוכרח לקבל מיד, הוא יבכה וכו' עד שיתנו לו. גם אם יאמרו לו שאם ישתוק עכשיו ויוותר על הסוכריה, יקבל בעוד שעה 2 סוכריות, הוא לא מסוגל. ברגע שילד מסוגל להתנהג עכשיו יפה נגד הטבע שלו, כדי לקבל עוד מעט את הפרס המובטח, הוא כבר התחיל להתבגר.

וככל שהוא מתבגר יותר הוא מסוגל להתאמץ יותר זמן בלי לקבל כרגע כלום, מתוך ידיעה שיקבל אחר כך את הסיפוק. הוא יכול ללכת למרחקים זמן רב בתנאים גרועים רק כדי להרויח ביום השוק הון רב. כל אדם עובד חודש ימים כדי לקבל משכורת בסופו. וכך כל חיי הבוגרים רצופים בדחיית סיפוקים. וככל שהוא יכול לדחות ליותר זמן, הוא יותר בוגר.

ועוד זאת. ילד קטן מבין רק פרס מוחשי. אפילו כסף לא מדבר אליו. כי זה לא טעים. ככל שהוא מתבגר, הוא מתחיל ללמוד לצפות לפרס יותר מופשט, כסף

ואחר כך כבוד, ושליטה וכדומה. (ידועים דברי הרמב"ם בזה בפיהמ"ש לאבות ואין כאן מקומו).

מחשבי החשבון הם הבוגרים האמיתיים

היצר הרע מציע לאדם שכר גשמי מוחש, והוא גם נותן אותו במזומן מיד. לעומת זה היצר הטוב מבטיח בעיקר דברים רוחניים, וצריך להמתין עד תום ימי שנותינו, היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם. וכבר האריכו בזה רבותינו. יש אנשים שחושבים שהם בוגרים, אבל כל עוד היצר מפיל אותם, הוי אומר שהם לא כל כך בוגרים. הבוגר האמיתי מסוגל לדחות סיפוקים כל השבעים שנה על מנת לקבל הכל לאחר מאה שנה ולצפות לשכר רוחני.

יתכן שזו אחת הסיבות שאמרו כאן שאם אתה עושה כן, את החשבון הנכון, אתה גם זוכה לתיבנה בעולם הזה. כי על ידי זה האדם לומד להתבגר, לשלוט בעצמו ולהיות בעל אישיות מפותחת היטב. כי אם אתה עושה את החשבון הגדול, חשבוננו של עולם, ואתה לומד לדחות את הסיפוק לכל החיים, כבר אין לך שום בעיה עם הדחיות הרגילות בחיים הנדרשות ממך כבוגר. ומובן היטב שלא אמרו כרגיל אשריך בעוה"ז, אלא "תיבנה". (אנשים שומרי תורה ומצוות יש להם הרבה יותר שליטה עצמית, וכח להתגבר כשצריך על כאבים ואי נוחות, ונקצר כאן).

הרווחים מתפילות ראש השנה

כאמור, ימי ראש השנה, לפעמים הם קצת קשים. מבחן גדול לסבלנות של הגוף והנפש. ובמיוחד לצעירים שלא היו מתנגדים שכל העסק יהיה קצר יותר ופחות מתיש. אבל כשיודעים מה טמון בסדר היום הזה של ראש השנה, בדרך כלל אין קושי.

ראשית, הזכרנו שיסוד לכל הוא חיזוק האמונה. ולמעשה היה ראוי שכל אחד יקדיש מדי פעם כמה ימים למלא את מצברי האמונה. מי שמתפלל את תפילות ימי ראש השנה בכוונה ובמתינות, הרי אין לך חיזוק עצום ונורא בכל חלקי האמונה כמוהו. וגם באופן סגולי כיון שזה היום תחילת מעשיך, יש שפע עצום של כח רוחני לחזק את האמונה ביום זה. כל דקה של תפילה ביום הזה זה נכס עצום של אמונה. אם נחשוב שהתפילות הארוכות הללו, מלבד עצם התפילה והתקוה שזה יגרום לנו להיכתב לשנה טובה, הם גם ממלאות את התפקיד של מילוי מחסני האמונה, אולי היינו רוצים שזה יתארך עוד.

שנית, הזכרנו שכדי לא ליפול צריך להתאמן על ריכוז ללא היסח הדעת. ואם היו מציעים לאדם לעבור קורס של יומיים שבהם הוא יקבל חיזוק עצום בנושא הזה, הוא היה מוכן בשמחה. יומיים זה לא הרבה בשביל דבר חשוב כזה. והנה יומיים

כאלו של ר"ה, וכעין זה יום כיפור, שצריך יום שלם כמעט, כל הזמן להיות מרוכז, למרות שזה קשה מאד, אבל זה מחזק את הענין השני, של ההתרגלות להיות דרוך תמיד. לא להסיח דעת. הרי מסדרי ומנהיגי התפילות הללו ידעו טוב מאד שזה קשה להרבה אנשים. ואעפ"כ הם תיקנו זאת, כנראה לא רק באופן של דיעבד, בלית ברירה, אלא מסתבר שהם סברו שיש ענין בהתגברות הזו על הקושי. להתחיל את השנה עם כמה ימים כאלו שאין להסיח דעת בהם, מכניס לכל השנה למצב רוח כזה של דריכות. ובמיוחד כנ"ל שבימים אלו יש שפע מן השמים לרכוש כל מידה נכונה.

ואחרון חביב. כשעוסקים יומיים רצופים רק בענייני כבוד שמים, בשבחי המקום ברוך הוא, ובאימת הדין, הרי ממש משרישים עמוק עמוק את החשבון הנכון. מה העיקר בחיים ומה טפל. ודוקא מי שמשדל לעשות הכל בנחת, בלי להתעצבן, ממתין בסבלנות בלי קוצר רוח, מקבל סייעתא דשמיא להתנהג תמיד בבגרות ובסבלנות, וסימנא טבא עבורו לכל השנה להיות מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ולהיפך גבי עבירה.

אם כן נמצינו למדים שתפילות ראש השנה, מלבד עצם עניינם, יש בהם עוד ג' עניינים צדדיים שכל אחד מהם לבדו שווה את ההשקעה הזו. וכל מי שקצת יחשוב על זה שבתפילות הללו הוא מרויח על הדרך שילוב משולש של יומיים שמחזקים גם באמונה, גם בלהיות מרוכז ודרוך, וגם ברכישת המבט הנכון של חשבוננו של עולם, הרי קרוב לוודאי יעמוד בכל הקשיים בשמחה גדולה.

אם יאמרו לאדם לבוא לקורס יומיים עבור אמונה, מסתבר שיסכים. עוד יומיים נוספים עבור חיזוק הריכוז, מי פתי ולא יסכים. עוד יומיים עבור חשבוננו של עולם, יחטוף. ואם עוד יאמרו לו שבאותם יומיים דוחסים את כל שלושת העניינים, בטח ירוץ. ועכשיו אומרים לו שכל זה רק מצטרף לתפילות הימים הנוראים שבלאו הכי מוכרחים להתפלל אותם. אולי רק קצת מאריכים יותר כדי להרויח את כל זה, הרי זה רווח עצום כמעט ללא תוספת מאמץ יחסית.

מעשה מזמנינו בגודל כח התפילה

ולחיזוק ענין התפילה שזו עבודת הימים הללו, כל הזמן להתפלל, נספר כאן בס"ד את המעשה המופלא של מחבר הניגון על אודך ה' אלוקי. וכבר המליצו לגבי מה מעניין את הבריות, "לא המדרש עיקר אלא המעשה".

ישנו בירושלים יהודי ת"ח וצדיק מדוכא ביסורים בשם ר' זאב שליט"א. היהודי הזה הלך ברחוב לפני שנים רבות בחג הסוכות ושמע מאחת הסוכות ששרים שם איזה שיר. הוא לא הצליח לקלוט את המילים אבל משום מה המנגינה נשמעה לו מנגינה של הודאה להקב"ה. הוא נעמד שם וחזר לעצמו את המנגינה

עד שזכרה. ומאז היה נוהג לשיר לעצמו את הניגון הזה על כל מיני מילים איך שהזדמן לו.

כעבור כמה שנים באיזו הזדמנות (באירוסי בתו) שמע את הבחורים שרים את השיר הזה. והנה הוא גילה שאכן ההרגשה שלו היתה נכונה, כי המילים של השיר היו "אודך ה' אלוקי בכל לבבי ואכבדה שמך לעולם, כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה". ועדיין לא ידע ר' זאב הנ"ל מי הוא מחבר הניגון הזה ועל מה חיברו.

כעבור הרבה שנים, פגש בנו של ר' זאב בהשגחה פרטית את היהודי שחיבר את הניגון הזה. התברר שהוא יהודי אמריקאי מבוגר, בשם ר' הערשל ש' שגר כיום בארץ, אבל חיבר זאת לפני כמעט יובל שנים עוד בהיותו באמריקה. הבן של ר' זאב סיפר לר' הערשל שאבא שלו מאד קשור לניגון הזה ושהוא מרגיש שטמון בזה הודאה גדולה להקב"ה והתעניין אצלו האם זה נכון. ר' הערשל אישר שזה נכון מאד ואכן יש מאחורי זה סיפור גדול. הבן שאל אותו האם יסכים לבוא בחול המועד לסוכת אביו ולספר שם את סיפורו. ר' הערשל הנ"ל הסכים, ואני עצמי הייתי שם כשהוא סיפר את סיפורו ובאזניי שמעתיו ממנו. (מסתבר שאינני מדייק בפרט או שניים, אבל יסוד הסיפור זכור לי היטב).

וכך הוא מספר. לפני עשרות שנים, נולד לנו ילד חולה מאד בכל גופו, ול"ע הוא נפטר כעבור חמישים יום. הרופאים בדקו ומצאו שזו מחלה מסויימת, שאחרי שהיא התפרצה, שוב כל ילד שיוולד לנו יסבול מאותה הבעיה ולא יחיה יותר מכמה ימים. ולכן לדעתם צריך לעשות פעולות שיגרמו שלא יוולדו לנו עוד ילדים. לפני שהספקנו להתייעץ ולפעול בענין והנה אשתי שוב בהריון. הרופאים אמרו לנו שהעובר לקוי במחלה הזו מעבר לכל ספק סביר, וסופו רח"ל יהיה כמו בלידה הקודמת.

מובן שנבהלנו מאד, והיות שאני אדם אמיד, היו לי אז שני בתי חרושת, לא חסכנו כסף והלכנו לטובי הרופאים. אך כולם, לאחר שראו את הבדיקות וכו' הסכימו פה אחד לאבחנת רופאי בית החולים. מובן שנשברנו מאד ולא ידענו מה לעשות. ואז שמעתי שבארץ ישראל יש רופא אחד שנותן קצת תקוה לבעיה הזו. החלטתי לעשות כל מאמץ להגיע אליו. עשיתי את כל הסידורים להיעדרות של שבועיים, ונסעתי לא". הרופא הזה מקבל בשני מקומות. הגעתי אליו למקום אחד, ואחרי שישבתי אצלו הרבה זמן, נסעתי למקום השני שהוא מקבל ושוב ישבתי איתו זמן רב. ואז שוב חזרתי למקום הראשון וחוזר חלילה.

כלומר, נסעתי לכותל והתפללתי שם עד כלות כל הכוחות ממש, ואז נסעתי למירון ושוב התפללתי שם בכל הכוחות, נחתי מעט וחזרתי לכותל ושוב התפללתי בבכי רב ובדמעות שלישי ובתחנונים, וכשכלו ממש כל הכוחות

הגופניים והרגשיים נחתי מעט ונסעתי שוב למירון. וכך כל השבועיים. בתום השבועיים התחזקתי באמונה וביטחון בהקב"ה, הרופא הגדול, וחזרתי לאמריקה. סיכמתי עם אשתי שהיות שהרופאים מודים שאין להם מה לעשות, חוץ מלצלם ולבדוק ולהדאיג וכדומה, עדיף לא ללכת אליהם כלל, ומן השמים ירחמו.

ויהי בעת לדתה, והנה תאומים בבטנה. נולדו שני בנים בריאים ושלמים ממש בכל רמ"ח ושס"ה. הרופאים היו בהלם. החזיקו אותנו כמה שבועות בבית החולים החשוב, ושבנו על כל הבדיקות וכו' וכו', והחליטו שהם לא טעו באבחנה שלהם, ושאכן אין להם שום הסבר איך יתכן ללדת ילדים בריאים אחרי התקדים ההוא. אלא שאני ואשתי ידענו כמובן מי הרופא שסידר את הענין.

ואז, ביום בו שוחררנו מבית החולים סופית עם שני הילדים, לא יכולתי להכיל את רגשות ההודאה שלי להקב"ה, וחיברתי את הניגון הזה למילים אורך ה' אלוקי. ואכן כנראה אביך שליט"א הוא בעל אבחנה דקה ועדינה אם הצליח לחוש בכך. [התאומים הללו למדו בישיבת קול תורה. אני עצמי מכיר קצת את אחד מהם].

עד כאן המעשה המופלא. וממנו ניתן ללמוד כמה גדול כח התפילה. אם אדם מאמין באמונה שלימה שהכל ביד ה' ומאיתו לא ייפלא כל דבר, ובכח אמונה וביטחון אלו הוא מתפלל בכל כוחו, כמעט מובטח לו שתפילותיו יתקבלו. ולכן בימים אלו של ימי ראש השנה, בהם נחתכים כל ענייני האדם לשנה הבאה, ולפעמים לכמה שנים, החלש יאמר גיבור אני, ויראה כל אחד לנצל כל רגע לתפילה בכוונה ובתחנונים.

יהי רצון שנזכה לנצל את הימים הגדולים מלאי השפע, ונזכה כולנו יחד לשנה טובה לכתיבה וחתימה טובה לאלתר בספרן של צדיקים גמורים.

(נאמר בס"ד בישי' שע"ת בש"ק נצבים תשע"ו)

עשרת ימי התשובה כהכנה ליום הכיפורים

מקור מהפוסקים

ימי התשובה יש בהם שני חלקים. ראשית הם ימי תשובה וחשבון נפש מצד עצמם. שהרי הבינוניים תלויים ועומדים, וכל גזר דינם תלוי בכך אם חוזרים בתשובה עד יום כיפור. (ואין כאן המקום להיכנס למה שהאריכו בספרים מדוע הכרחית דוקא התשובה כדי לשנות את מצבו מבינוני לצדיק, ולא מספיק שירבה בעשיית מצוות אחרות). ולכן הימים הם ימים שתשובת היחיד מתקבלת בהם, ועליהם נאמר שה' מצוי וקרוב. ישנה אימרה חסידית של רבי יששכר דב מבעלז על פסוק בהפטרה של היום, אני כברוש רענן, וכך דרש; מה ברוש צעיר ורענן הוא גמיש מאד, ודרכו להתכופף מדי פעם הרבה, בשעת רוח סערה הוא מסוגל להתכופף ממש עד הקרקע, כך כביכול אני הבורא בדרך כלל גבוה ומרוחק, אבל בימים אלו שאני קרוב ומצוי, אני כברוש רענן, מתכופף משמי שמיא עד אליכם, ראו בניי לא להחמיץ את ההזדמנות, החזיקו בסנסיניי ותפסו היטב בעץ החיים טרם אשוב ואתיישר כלפי מעלה ויחזור להיות הרבה יותר קשה להתקרב אלי. אבל ענין נוסף יש בימים קדושים אלו, שצריכים לנצלם בתור הכנה לעבודת יום הכיפורים, ואת זה נבאר כאן בס"ד.

נצטוינו בתורה, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו. וביארו הראשונים שתטהרו אין זו הבטחה אלא ציווי, חובה עליכם להיטהר לפניי, ואין הכוונה לטהרה במקווה וכדומה, אלא להיטהר מעוונות שבידכם על ידי תשובה. ומכאן למדנו מצות עשה מהתורה לשוב בתשובה ביום הכיפורים. ונחלקו תנאים אם עיצומו של יום כיפור מכפר ללא תשובה, וקי"ל דאין יום הכיפורים מכפר אלא לשבים. וידועים דברי המשך חכמה בפרשיות אלו על פי הגר"א שפירש את המשנה "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" שעמדו המפרשים על הכוונה בכפילות דין וחשבון, וביאר הוא ז"ל שדין הוא על עצם החטא וחשבון הוא דין נוסף על כל ההפסד שהפסיד האדם בעקיפין על ידי חטאו. וממילא כותב המש"ח שאם לא שב ביוהכ"פ, נידון על כך שאם היה שב היה עכשיו נקי מכל חטאיו, ועל ידי מניעת התשובה גרם לעצמו להישאר מלוכלך בחטאיו, והרי זה כאילו שב וחטא את כל החטאים האלו, ועונשו מוכפל. (הוא מסיים שם שהמתבונן בזה תסמרנה שערות ראשו).

אגב. בסדר העבודה ביום הכיפורים אנו אומרים והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם היו כורעים וכו' "ואף הוא (הכהן גדול) היה מתכוין כנגד המברכים ואומר להם תטהרו", ומקורו מהמשנה ביומא. ולכאורה מה זו האמירה הזו "תטהרו", ומדוע בדיוק בחר לברכם עכשיו בלשון זו דוקא. הכוונה היא שהכהן גדול הרי הוא עדיין באמצע הוידוי ואמר ככתוב בתורת משה עבדך

כי ביום הזה וגו' לפני ה', והוא עדיין לא סיים את הפסוק שהרי נאמר לפני ה' תטהרו, אלא שאת ה' אמר באופן של "השם המפורש", והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא וכו' היו כורעים ואומרים ברוך שם, ואז הוא היה מסיים את הפסוק באמירת התיבה האחרונה, תטהרו, (אלא שאפשר שהיה אומר זאת כנגדם באופן שיתפרש כברכה להם שיזכו לשוב ולמחילת עוונות). ולרוב פשטות הענין לא טרח אף אחד מהמפרשים לבאר זאת במשנה או במחזור, (אמנם עי' בטור סו"ס תרכ"א), וכמדומה שרבים לא עמדו על "סוד" הענין.

עכ"פ למדנו מהפסוק הנזכר שמצות עשה להיות מטוהרים לפניו ית' ביום הכיפורים על ידי תשובה. ומכאן הוציאו הפוסקים את הדין לפייס את חברו בערב יום הכיפורים, שהרי על עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חברו, ונמצא שבשעה שיבוא ביוכ"פ לשוב על עבירות אלו, לא יוכל להיטהר מהם כל עוד לא ריצה את חברו, ולא יוכל לקיים את מצות היום, על כן בהכרח לו לפייס את חברו טרם התקדש היום כדי שתהיה לו ההיכי תימצי לעשות על זה תשובה כלפי שמיא ביום הכיפורים. משל למה הדבר דומה, למי שרוצה לקיים תקיעת שופר בראש השנה, שעליו לדאוג לשופר בער"ה, (אין הכוונה כאן לגדר הלכתי ממש של חיוב, עי' ח"א בזה), וכן לסוכה ולד' מינים בערב סוכות. (בטור נתפרש כך בס' תרו, ויסודו על פי גמ' סוף יומא בעובדה עם רב). גם הטבילה של ערב יוהכ"פ עניינה גם משום תשובה, כך מבואר בפוסקים (עי"ש נפ"מ אי זה לקריו או לתשובה), ומתוודים כבר בעיוכ"פ (בין השאר) כדי שבכניסת היום כבר יהא במצב של תשובה, ולא יעבור אפילו חלק מהיום ללא התחלה של תשובה.

וכמו שצריך לפייס את חברו, יש לתשובה גדרים רבים, וכמעט לא שייך להתחיל את העבודה רק ביוהכ"פ עצמו ובכל זאת להצליח לשוב כראוי. מוכרחים להתחיל להתבונן בימי התשובה בגדרי התשובה, ולהתבונן הרבה באופן פרטי בקשר לעצמו, מה עליו לעשות, ואז בס"ד יוכל ביום כיפור לקיים את המצוה. ואם לא ינצל את הימים הנשגבים של עשרת ימי התשובה להתכונן לעשיית התשובה כראוי, קרוב מאד שחלילה לא יקיים את המצוה ויפסיד את כפרת יום הכיפורים, ויחמיץ את האפשרות להתעלות ולהתקרב לבורא יתברך בתקופת פתיחת השערים השנתית. ואת הענין הזה ננסה להרחיב כאן בס"ד.

טרם ניכנס בעובי הענין אביא כאן הערה נוראה של חכם אחד זצ"ל שאמר שהרי היחיד תשובתו מקובלת בעשי"ת, והרבים תשובתם מתקבלת תמיד, אם כן יש להניח שרבים ששבים בעשי"ת יש לזה כח כפול ומכופל. אלא שבדרך כלל לא מצוי ענין כזה של רבים ששבים יחד, שהרי כל אחד שב לעצמו בזמן המתאים לו עם המחשבות הפרטיות שלו, אבל בשעה שהחכם דורש, כגון

בשיחה בישיבות או בדרשת שבת שובה בבתי הכנסיות, אם השומעים מתעוררים יחדיו באותה שעה לדברים הנאמרים, הרי יש בזה בחינה של תשובת רבים. ה' יזכינו לזה.

פיוס חבירו

ההכנה הראשונה היא אכן מה שכתבו הפוסקים לפייס את חבירו. זו הכנה ליו"כ"פ שיש עליה סימן בשו"ע. יש כאן הערה אחת חשובה ונחוצה. אנשים רוצים לקיים את ה"מצוה" הזו בערב יום כיפור, ובסוף תפילת שחרית הם פונים לכאן ולכאן ואומרים לכל אחד שמזדמן לידם, אתה מוחל וכו', וכך כולם מוחלים זה לזה והכל כל כך נפלא. יש רק בעיה אחת, שמאד מסתבר שבין כל האנשים האלו שנפגשו עמם במקרה בעיו"כ"פ אין אף אחד שבאמת צריך לבקש ממנו מחילה. ולעומת זאת יש כנראה אנשים שנפגעו מאיתנו במשך השנה, אם בממון אם בכבודם או בכל דרך אחרת ומהם צריך לבקש את המחילה. מה החכמה לבקש ממי שקל לבקש ללא טירחה. אם כן האמת היא שצריך בעשי"ת לשבת ולחשוב על אירועי השנה למי יש נגדי טענות. ואותו צריך לפייס. ואם צריך, יש להשקיע בזה, אם במכתב יפה או במתנה כלשהיא או לשלוח אליו שליח וכדומה, עד שישתכנע שהלה אכן נתפייס ומחל. האופן הנהוג מזכיר את ההוא שחיפש את אבידתו תחת הפנס, למרות שזו נאבדה לו כלל במקום אחר, כי תחת הפנס יותר קל לחפש...

עזיבת החטא

כידוע קבעו הראשונים ז"ל שחלקי התשובה הם; עזיבת החטא וחרטה (יש שמנו זאת לשניים), וידוי וקבלה להבא. והנה וידוי לא כל כך קשה לקיים. ביום הכיפורים סידרו לנו הקדמונים נוסח ארוך של על חטא הכולל הכל ממש. (יש שאף מוסיפים עבירות רבות נוספות על פי הדפים שבידם). גם חרטה, אם ניגש ליום הכיפורים ברצינות ובראה, יכול באמת לפעול בנפשו בכל עבירה שמתוודה עליה, להתחרט מעומקא דליבא. אבל עזיבת החטא, הרי אין הכוונה להפסיק לחטוא, זו לא תשובה. שהרי בלאו הכי מחוייבים לא לחטוא. לכן ביארו רבותינו שעזיבת החטא משמעה עזיבת המצב של החטא. המצב שגורם לי ליפול בחטא. הדרך המובילה אל החטא. זו הכוונה יעזוב רשע "דרכו".

למשל אם אדם יודע שבמקום מסויים שהוא רגיל ללכת לשם מדברים דיבורים אסורים, וגם הוא נסחף להקשיב ולדבר. הוא מחוייב מצד גדרי התשובה להפסיק ללכת לשם. לפעמים צריך להחליף מקום עבודה או מקום לימודים או בית כנסת או מקום מגורים בגלל שבסביבה יש מכשול בעניינים מסויימים. יש שצריכים להפסיק להשתתף באירועים משפחתיים מסויימים מדין

עזיבת החטא. וכן על דרך זו. מקרים מסוג זה הם לפחות ברורים מצד עצמם מה הרקע של החטא ואת מה צריך לעזוב.

לפעמים צריך להתעמק קצת כדי להבין היכן המדרון המפיל לחטא. למשל אדם יודע בנפשו שקשה לו לקום בבוקר וגם כשהוא קם התפילה מתנהלת בעצלתיים ובכבידות. ייתכן מאד שהסיבה היא מפני שהוא פשוט עייף. למרות שהוא סוגר את הגמרא ב11 בערב למשל, הוא הולך לישון רק באחת בלילה. אצל אדם כזה עזיבת החטא היא לעזוב את ההרגל למרוח את הזמן בלילה. רק כשיפסיק עם זה ויילך לישון בזמן, אז יקום רענן לתפילה בזמן. אולי אפילו עוד יספיק איזו קביעות קטנה לפני התפילה וכל התפילה שלו תיראה לגמרי אחרת. היא תחזור להיראות "עבודה" כפי שהיא צריכה להיות. אומרים בדרך צחות על הפסוק עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך, שזה לא הולך על הבוקר, זה הולך על הלילה, עד מתי עצל – עד מתי תסתובב הלך וחזור. תשכב! כי אחרת – מתי תקום משנתך...

דעת לנבון נקל, שצריך לחשוב הרבה עם עצמו, מה הנפילות העיקריות שלו, ובכל אחת מהם מה השורש שלה, כדי לדעת מה זה בשבילו עזיבת החטא, הלוואי וכל עשרת ימי התשובה יספיקו לזה, אבל בטח שאי אפשר להתחיל ביום הכיפורים. קרוב לודאי שהמתחיל ביום הכיפורים לא יצליח למצוא את "עזיבת החטא" שלו, וכל התשובה שלו צריכה עיון גדול ללא זה.

קבלה להבא

כמו כן בענין קבלה להבא. הרי כתב הרמב"ם שזה צריך להיות באופן של יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. וזה הרי ברור שלא שייך כלל לקבל על עצמו שיהיה מהיום מושלם בכל חלקי התורה והמצוות. במעבר חד ממצבו העלוב עד יו"כ"פ, פתאום למחרת יום הכיפורים יהיה הכל בסדר. זה בלתי מציאותי. לכן מדריכים אותנו רבותינו שכל אדם יחשוב מה הכי בעייתי אצלו, לפעמים כדאי להתייעץ עם רבותיו ואפילו עם חבריו, ואז לתפוס מספר נקודות בעייתיות, ולחשוב היטב מה מציאותי שהוא יקבל עליו ויוכל באמת לעמוד בזה. ורק את זה יקבל.

רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מספר ששנה אחת ישב תפוס בהרהורים של קבלה להבא, עבר עליו המשגיח הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל, ואמר לו; רבי שלום. מה שהחלטת לקבל על עצמך, מכל דבר תוריד חצי. תחשוב על זה היטב, ואז שוב תוריד מכל מה שנשאר עוד חצי, ורק את זה תקבל, וכולי האי ואולי. אפשר לשאול את זה בתור חידה. איזו מצוה יש שאם בא לקיימה ברוב התלהבות, דוקא ההתלהבות הזו גורמת לו שאינו מקיים את המצוה.

אנשים לפעמים חושבים שהמהלך בזה הוא שעדיף קצת ביד מאשר הרבה פורח באויר. זה כמובן גם נכון. אבל יש כאן עומק יותר גדול. דוקא כך מקיימים קבלה להבא. מי שמקבל עליו קבלות נשגבות בכל חלקי התורה והמצוות, לא קיים בזה כלל קבלה להבא. יתכן שהוא לא קיים מצות תשובה. מי שישב ברוב יראתו וקבל עליו מעכשיו לא לחטוא כלום. הוא מתמיד כמו הרב אלישיב, יתייגע בתורה כמו ר' ברוך בער, ויברר כל סוגיא להלכה למעשה עם כל הפוסקים כמו רבי משה פיינשטיין, ידקדק במצוות בתכלית השלימות כמו החזון איש והרב מבריסק, ויתנהג במידות מתוקנות להפליא כמו ר' איסר זלמן, וכן הלאה. אולי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ויעריכו קצת את כל מחשבותיו המתקנות האלו, אבל לקבלה להבא אין זה נוגע כלל. זה נקרא "הפלגה על כנפי הדמיון". אולי עדיף לדמיון דברים כאלו מאשר שאר מיני שטויות שבעולם, אולי ההתלהבות הזו קצת מביאה תועלת, אבל לא מקיימים בה קבלה להבא. לכן בדוקא מוכרח לקבל כמה דברים קטנים. קטנים וממילא מציאותיים. ואז קיים המצוה ונתקבלה תשובתו ונמחל לו כל עוונותיו.

יש לדעת שמי שעובד בצורה כזו, תוך שנים לא רבות הוא מתקן באמת לגמרי את כל החלקים. נניח ששנה אחת קיבל על עצמו, בתחום של תפילה, רק לכוון היטב בברוך שאמר. אולי זה נראה קצת. אבל זה מציאותי. ובשנה הבאה, לאחר שנה שלימה של עמידה בקבלתו, יקבל עליו כוונה היטב באשרי ובישתבח. שנה אחר כך בקדושה דסידרא ועלינו. בכל שנה יקנה בקנין גמור את הקטע שקיבל עליו, ועליו יוסיף עוד מעט בשנה הבאה, ותוך כמה שנים יזכה להיות מתפלל היטב את כל התפילה.

אולי נביא עוד כמה הדרכות שמובאות על ידי רבותינו בנושא חשוב זה. כדאי לקבל על עצמו משהו קטן בכל אחד מהתחומים העיקריים. בדרך כלל מלבד תפילה הנ"ל, כל בן תורה צריך חיזוק בתורה, הן בשקידה והן באופן הלימוד. כמו כן בתחום של דקדוק במצוות ובתחום של מידות טובות. היה ראוי שיחשוב בתחום של שקידה בתורה, משהו קטן. לב יודע מרת נפשו ויש אלפי אופנים של רפיון שלא הרי כהרי זה, ואי אפשר לקבוע מסמרות. לכן צריך התבוננות אישית. לפני שנביא דוגמה או שנים, נוסיף עוד הדרכה (כמדומה שמקורה אצל הסבא מקעלעם) לקבל כל דבר בשתי דרגות. לכתחילה בדרגה קצת יותר קשה, ולכל הפחות בדרגה יותר קלה. (יש כאן עצה עמוקה שאדם משאיר לעצמו כביכול קצת בחירה למרות שזו "קבלה").

וכגון, יקבל עליו להתחיל את הסדר לא יאחר משעה מסויימת (לפי מצבו בהווה היכן שצריך חיזוק) ולכתחילה להשתדל בשעה מסויימת יותר מוקדמת. כמו כן, יכול לקבל על עצמו בתחילת כל סדר לכתחילה חצי שעה של לימוד רצוף ללא דיבורים, ולכל הפחות רבע שעה. (עצה זו היה נותן הגרמ"י ליפקוביץ

זצ"ל באומרו שאחרי רבע שעה של לימוד הרי יש סיכוי מצויין שימשיך הלאה...).

אם הוא צריך חיזוק בלימוד עצמו, אולי יותר בהיקף, כגון להביט בכל סדר בראשון אחד קטע אחד. אולי בעיון, יסדר לעצמו קבלה קטנה כגון לרשום פעם בשבוע דף אחד של חידושים של עצמו. אולי הוא צריך לקבל על עצמו ללמוד כל יום רבע שעה משנה ברורה (זו קבלה נפלאה באופן של ממילא, גם לדקדוק במצוות). לפעמים החיזוק צריך להיות בחזרת הלימוד. או בהספק. או בלימוד חלקי תורה מוזנחים אצלו. בכל זה יעשה כנ"ל לקבל רק משהו קטן. עד"ז במידות שהזכרנו מקודם. אם ימצא לעצמו כמה קבלות בודדות, כל אחת קטנה וקלה, אבל כל אחת בתחום אחר, הרי הוא על הדרך הנכונה, הן לקיים בזה תשובה כראוי ולזכות למחילת עוונות ביוהכ"פ, והן מבחינה מציאותית להתעלות על ידי זה במשך כמה שנים לשלימות גדולה מאד.

הזכרתי קודם שלפעמים יש להתייעץ. אביא כאן עובדה ששמעתי מבעל המעשה. יהודי תלמיד חכם שלומד ברמה מאד גבוהה והוא מחדש הרבה מאד חידושים עמוקים ויסודיים. והוא מקדיש כל יום כמה שעות לכתיבת חידושי התורה שלו באופן מיוחד. הוא סיפר לי ששנה אחת הוא ביקש בעשי"ת משני החברים הכי טובים שלו, שהם בעצמם היו אז אברכים חשובים מאד, שייפגשו ביניהם ויחליטו עבורו מה הוא צריך לשנות בחייו, והוא מתחייב מראש שמה שהם יחליטו עבורו הוא יקיים בנאמנות. הם ישב ודנו הרבה והגיעו למסקנה שהיות שהוא כזה מחדש חשוב והוא עצלן מלכתוב, נמצא שכל תורתו הולכת לאיבוד (הוא לא היה מרביץ תורה לתלמידים) על כן הוא מחוייב להתחיל לכתוב. והגם שהוא לא היה רגיל בכך, הוא שינה את כל סדר יומו והחל לשבת כל יום לכתוב במשך כמה שעות על הסוגיא האחרונה שהוא סיים עד גמירא. מובן שזה שינה לגמרי את כל צורת הלימוד שלו והוא נעשה ממש גברא רבא כתוצאה מזה.

לענייננו, כל זאת אי אפשר לעשות ביום הכיפורים כמובן. אבל אם יקדיש את הזמן היקר בעשי"ת להגיע למסקנות ברורות מה עליו לקבל על עצמו, וינסח זאת לעצמו בקצרה, רצוי בכתב, ואז ביוכ"פ יקבל זאת על עצמו קבלה גמורה, עם כל העוצמה והסייעתא דשמיא שיש לקבלות יום הכיפורים, יש לו תקווה נפלאה שיצליח לעמוד בזה כל השנה ולעלות מדרגה לדרגה.

הגאון רבי ניסים קרליץ נוהג להעיר על כך שבמחזור אין קבלה להבא. רק בצורה של תפילה יהי רצון שלא אחטא עוד, וכדומה. והוא מבאר שמסדרי התפילה לא יכולים לשים בפה של אנשים דברים שעיקרם היא הקבלה שבלב. אבל כל אחד לעצמו צריך מאד להיזהר שלא יעבור עליו כל יום הכפורים רק עם

חרטה ווידוי ויחסר לו קבלה להבא. ויראה בשעת אמירת החטאים לחשוב שרוצה בכל אחד מהם מעתה להשתדל לכל הפחות בבחינות הקלות שבהם (וידועים דברי מרן הגרי"ס שעל זה עיקר התביעה, בבחינת קשה עונשו של לבן). וכשאומר נוסח הבקשה הנ"ל יכוון גם באופן של הבטחה, או יוסיף זאת במילים משלו. הרי עיקר מה שמשיב את האדם לבוראו בחזרה, אינו החרטה והוידוי, אלא דוקא הקבלה להבא, זה מחזיר אותו למצב המתקן של הקירבה לבורא ולעשיית רצונו, וממילא אילו חלילה חסר בזה, העיקר חסר מהספר.

התקדשות מתקשורת פסולה

אי אפשר לפרט ברבים מה צריך לקבל, היות שלכל אחד העזיבת החטא הפרטית שלו והקבלה להבא שלו כמו שהארכנו. בכל זאת גדולי ישראל שליט"א הורו לעורר על ענין מסויים. והורו להדיא לדבר על זה גם בפני צעירים. קשה בכלל לדבר על זה ובפרט בפני צעירים שעוד לא טעמו טעם חטא. ובכל זאת כולם יודעים שיש היום מחשבים ומכשירי תקשורת שונים שמחוברים ויונקים מעולם אחר, עולם טמא ומתועב. ויש לזה כח ממכר מאד. מי שחלילה מתרגל בזה, מאבד את רוב זמנו ואת חייו. אנשים לא ישינים, לא מטפלים בענייני הפרנסה והמשפחה וכל מיני סידורים. וגם תלמידי חכמים לא מוגנים מזה. ושם יש כל מיני טומאות שבעולם באופן שאין להעלות על הדעת, וכל מי שמתעסק בתקשורת זו באופן לא חסום כהלכה, כמעט לא שייך שלא יפול ברשת הטומאה הזו, וקרו מזה אסונות נוראים של פירוק משפחות וכדומה שאין לתאר ואין לשער. זה מביא לפעמים לעזיבת הדת לגמרי. העצה היחידה היא שלא יהא לו שום קשר בכלל עם דברים כאלו. ואם הוא מוכרח לפרנסה, יש אופנים כשרים. ואם פרנסה מסויימת אי אפשר באופן הכשר, אסור להתפרנס ממנה. הקב"ה הוא המפרנס ובודאי אין כוונתו שמישהו מסויים מוכרח להתפרנס באופן של התבוססות בכל העבירות החמורות. אפילו לו יצויר שימות ברעב, עדיין אין היתר והוא בכלל ייהרג ואל יעבור אלא אם כן מורי הוראה חשובים יורו לו אחרת.

אולי יש נקודה שכן נוגעת למעשה לכולנו. עלינו להוקיע את מי שמשתמש בזה. את זה כל אחד יכול לעשות. למשל בחור נתקע באיזה מקום והוא חייב להתקשר הביתה. מישהו מציע לו להתקשר מהסלולרי שלו. הוא צריך לברר אם זה כשר. אם לא, יאמר להוא, אני מעדיף להישאר כאן כל הלילה בחושך בודד ורעב, ולא להשתמש במכשיר הטמא שלך. וכן על דרך זה. אם כולנו כך ננהג, החלשים שבינינו גם יתחזקו ויזרקו את הטומאה. יש מורי הוראה שפוסלים כל מי שיש לו מכשיר כזה במחשב או בטלפון, מלאכול משחיטתו או להשתמש בכתיבת סת"ם שלו, להשתדך עמו, ולקבל את ילדיו לת"ת חרדי.

עלינו לזכור שמותר האדם מהבהמה הוא המוח שלו. במוח הזה אנו מתפללים בכוונה ולומדים תורה. הרי חז"ל מספרים על טיטוס שנכנס לקדש הקדשים וגדר את הפרוכת ועבר עליה עבירה נוראה בתוך קה"ק. כל השומע זאת, אם יש לו מעט רגש קדש של כבוד שמים, הוא מרגיש שאילו טיטוס היה נופל לידו, הוא היה ממש מייסר אותו בייסורים מבהילים עם מיתה משונה, אם רק היה לאל ידו. והנה כתב הגר"ח מוואלוז'ין שכל יהודי שחושב דברים טמאים זה יותר גרוע. כי בית המקדש זה רק בית אבנים. המוח של היהודי זה קה"ק האמיתי, שם מקום התפילה והתורה וכולי. ואם מכניס לשם מחשבת טומאה, הרי הוא ממש מעשה טיטוס באופן הרבה יותר חמור. ואיך יש לצפות שהתפילה תתקבל במוח כזה או הלימוד יהא לרצון, אם הכלי המוקדש לזה מטומא ומלוכלך.

הבה ננצל את מעט ימי הרצון והתשובה שעוד נותרו לנו, להתקדש ולהיטהר, נקבל על עצמינו עול מלכות שמים, קבלות אמיתיות ומציאותיות, ואם יש דברים שקשה לנו, הרי זה בבחינת קרבן שגורם עת רצון נוראה בשמים. ובזכות זו יאמר ה' די לצרותינו ויכתוב ויחתום אותנו בתוך כל ישראל ברחמים גדולים לשנה טובה ומתוקה בכל העניינים.

(נאמר בשע"ת בש"ק וילך, עשי"ת תשע"ג)

מעלת המחילה

האם המחילה היא לטובת הנמחל

ישנה הלכה בהלכות ערב יום הכיפורים, שהמוחל לא יהא אכזרי מלמחול. כלומר מי שפגע יש עליו מצוה לבקש מחילה ובמיוחד בערב יוה"כ"פ, אבל גם על זה שמתבקש למחול ישנה מצוה להיעתר לבקשה ולמחול. יש לזה מקור מהש"ס ב"ק סו"פ החובל, דתנן שם (צב.) ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי וכו' שהקב"ה אמר לאבימלך שאברהם נביא ולכן ברור שאם ישיב לו אבימלך את שרה הוא ימחול ואף יתפלל בעדו. (מלבד אם הפוגע ישוב לסורו אם ימחלו לו, אזי אין חיוב למחול לו, ועי"ש בפוסקים דמ"מ מליבו יסלק הקפידה, ורק לא יגלה לו שמחל לו). אמנם אין אנו עומדים כעת בתקופת הימים הנוראים, אבל זה קשור לפרשתינו כמו שיתבאר מיד.

לכאורה שרש המצוה למחול קשורה בהטבה לנמחל. כלומר חבירו פגע בו מתוך איזו טענה שגרמה לו לכעוס עליו, או אולי סתם פגע בו ללא סיבה. כעת חבירו קלט את המעוות והוא רוצה לפתוח דף חדש. אם לא ימחלו לו, זה מקשה עליו להתחיל מחדש כראוי. והתורה מחייבת לסלוח ולמחול לו כדי לאפשר לפוגע לתקן את דרכיו ולהרגיש שפותר את ענייניו הישנים. וממילא זה חסד גדול לעשות זאת ומי שעושה זאת, הרי הוא נוהג באופן נעלה ומוסרי. כך גם משמע מהלשון לא יהא אכזרי מלמחול. אבל הבסיס הוא הצורך של הנמחל.

אם זה היה נכון, אם כן היה מקום להבין שאם פגעו בי, ואני אכן מוכן למחול, אבל אני רואה שהפוגע קצת חושש מהעתיד, אולי בכל זאת עוד יקרה לו משהו בעקבות מעשיו, וכי אני מחוייב לצאת מגדרי ולהרגיע אותו שלא יחשוש. או נניח שאני רואה שהוא מאד נבוך ממה שעשה, הוא לא מוצא לעצמו מקום, וכי מתפקידי להרגיע אותו ולנחם אותו. לכאורה אדרבא שירגיש קצת רע עם עצמו. או אם למשל עד היום אני הייתי מקציב לו איזה סכום, ובעקבות הפגיעה שלו בי הוא לחוץ שהוא יפסיק לקבל את ההקצבה, האם אני אמור לדבר על ליבו ולהבטיח לו שהוא ימשיך לקבל הכל כרגיל. מי בכלל אמר שאני חייב להמשיך לתת לו, אני יכול לתת לאחרים במקומו. אבל אם אני מתעלה ומתכוון לתת לו, אבל מדוע שלא יתבשל קצת במחשבות אולי לא יקבל. לכאורה מספיק שאני מודיע לו שאני מוחל לו למען ירגיש שחרטתו הועילה, אבל מכאן ואילך אין לי עסק עמו.

המחילה של יוסף הצדיק

בפרשתינו, פרשת ויחי, ישנו מעמד נורא של בקשת מחילה, וישנו תיאור כמעט על אנושי, של התנהגות המוחל. ובטח התורה רוצה ללמדנו בזה את

מהות המחילה. השבטים הקדושים חוזרים מקבורת יעקב אבינו בארץ ישראל. הם מגיעים למצרים והם חוששים מאד איך יוסף הצדיק עומד להתנהג עמם מכאן ולהבא.

ננסה להבין מה הולך שם. יוסף היה נער צעיר מאד, בן שבע עשרה שנה. יתום מאמו. בן ליעקב אבינו, ותלמידו המובהק, בן זקונים הוא לו, כל תורתו של יעקב שקיבל מרביתו למד עם יוסף. הוא שרוי בחברת המשפחה הכי מיוחדת בעולם, בחיי יצחק הסבא הקדוש שעדיין חי אז. עולה בתורה ובשאר מדרגות האדם, בסביבה הכי מושלמת לגדל ממשיך ראוי ליעקב אבינו. והנה באים האחים עוקרים אותו ל-22 שנה מהאבא, שהוא לו גם כמו אם, וגם רבו המובהק והיחיד. מבלהה אומנתו, מדודתו לאה, מאשת אביו הנוספת זלפה, מהסבא, ומשאר כל המשפחה, קוטעים באחת את כל עלייתו הרוחנית, זורקים אותו לעשרות שנים, שבחלקם הוא עבד שפל המועבר מיד ליד, מבוזה ומושמצ, יושב בכלא למעלה מעשר שנים, ואף בסוף כשהוא מוכתר למשנה למלך, הרי הוא עדיין בארץ זרה ומוזרה, טמאה ומתועבת, ערות הארץ, מלך על גויים מגושמים, רחוק מסביבתו הטבעית של חיי תורה וקדושה.

בסך הכל, אפשר לומר שהאחים עשו ליוסף כמעט את מקסימום הרע שניתן לעשות לאדם אחר. והיה לו זמן רב, בשבתו בכלא ובניכר, לגלגל בראשו את כל העוולות ולצבור עליהם זעם וכעס כחול אשר על שפת הים. והאחים חשבו שעד עכשיו מפני כבוד יעקב הוא שתק. אבל כעת הגיע הזמן להיפרע מהם. הם הבינו זאת היטב והיו מוכנים לכך, ורק ניסו לעשות השתדלות למנוע את המצב או לפחות להקל כמה שניתן. וכמו שהתורה מספרת (פ"נ פט"ו) "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו (שמא) ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו". והם עושים השתדלות, "ויצוו אל יוסף לאמר (שלחו שליחים ואפילו שינו מן האמת למען השלום כמובא ברש"י), אביך צוה וגו', אנא שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמלוך, ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך".

עכשיו נקרא בתורה הקדושה, איך הם מבקשים ואיך יוסף מגיב. כעת, אחרי הבקשה הראשונית על ידי השליחים, מגיעים האחים בעצמם. "וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים". כלומר הם חשים בנפשם שלגודל הרעה שהם עשו, היה זה הגון לגמרי שהם יהיו עבדיו של יוסף כדי לכפר כמה שניתן על גודל הפשע. והנה לפי האמור לעיל, היה עכשיו יוסף באמת אמור לסלוח כדי לא להיות אכזרי, אבל זה שהם יריאים לנפשם, וזה שהם נבוכים ובושים מעצמם, וזה שהם דואגים על עתידם הכלכלי, כל זה אינו עניינו של יוסף. די בכך שהוא ימחול, והרי כבר אינו אכזרי, וזה כבר הרבה מאד מעבר לשורת הדין במקרה המיוחד הזה, ויאמר לנפשו שלום עלי נפשי.

"ויאמר עליהם יוסף, אל תיראו" וגו', הוא מרגיע אותם שלא יחששו ויפחדו. "ואתם חשבתם עלי רעה, אלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב", כלומר הוא עמל לשכנע אותם שלא יהיו נבוכים ובושים, שהרי הכל משמים ויצא מזה רק טוב, ובעקיפין הם רק הטיבו עמו. "ועתה אל תיראו, אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם", כלומר אם אתם חוששים לקיצבה שקיבלתם, הרי אני מבטיח שתמשיכו לקבלה. "וינחם אותם וידבר על לבם" כלומר היו שם עוד דיבורים בסגנון הזה של הרגעת חששות ושכנוע שהכל בסדר לגמרי מצידו, אלא שהתורה מקצרת בדברים. וכל מתבונן יראה שמחילה שכזו, היא בבחינת לית דין בר נש. ובכל זאת התורה מאריכה בכל זה כדי שנלמד ונתבונן בזה. וכנראה מוכח מזה שענין המחילה אינו רק לטובת הנמחל, אלא חשובה היא לאין ערוך עבור המוחל עצמו. ואת זה ננסה בס"ד לבאר כאן.

המחילה – חיזוק האמונה

אמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה. ומסבירים על פי המשל הידוע שכשמכים את הכלב במקל, לפעמים הוא נושך את המקל. הוא חושב בסכלותו הכלבית שהמקל הוא אשר הרע לו ולכן הוא נוקם במקל, ולא דעת ותבונה לו לראות שמאחורי המקל יש אדם שהוא הוא המכה. כך כשאדם כועס על חבירו, הרי זה מפני שחבירו הרע לו. אילו היינו חיים באמונה שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, הרי היינו יודעים היטב שלא החבר הוא הגורם לצרתינו. משמים גזרו זאת עלינו והחבר הוא בבחינת מגלגלין חובה על ידי חייב. אבל לא עליו תלונתינו. עלינו רק להתבונן מה זאת עשה ה' לנו ולתקן את אשר עוותנו. וכמו שראינו היום בהפטרה שדוד מצוה את שלמה שלא לנקות את שמעי בן גרא שקילל את דוד קללה נמרצת בברחו מפני אבשלום. הרי שאף שדוד חשבו לפושע ומורד במלכות ולכן ציוה ביום מותו על שלמה לגרום לו בחכמתו להיהרג, ובכל זאת בשעת מעשה כשעבדי דוד רצו מיד לפגוע בשמעי, לא הניח להם דוד ואמר להם "ה' אמר לו קלל". כלומר אין לחוש עליו כעס, הוא רק שליח. אמנם יש לו בחירה ובבוא הזמן הוא ייענש, אבל זה לא בוער. כעת יש רק להתבונן מדוע ה' רוצה שיקללו אותי. ולכן מי שכועס, הרי הוא שוכח שהכל מיד ה', ולכן הוא כאילו עובד עבודה זרה.

ואם בשעת מעשה יש עוד קצת לימוד זכות על האדם, כי ייחם לבבו והוא כועס על חבירו, אבל אם הוא ממשיך לכעוס ולא מסוגל למחול, הרי הוא מעמיק יותר את חוסר האמונה שלו. הוא ממשיך להתחפר בהרגשה הלא נכונה שהחבר הוא הגורם לבעיותיו. וזו אחת הסיבות החשובות מדוע צריך למחול. לא בשביל השני. בשביל עצמי. כדי לחזק בעצמי את האמונה. זה מה שיוסף אומר לאחיו. מלכתחילה לא כעסתי עליכם כל כך ולכן אל תתפלאו שאני מוחל לכם בקלות ובלב שלם, כי אני מהרגע הראשון ידעתי שאולי אתם חשבתם עלי

רעה, אבל ה' הוא זה שחשבה, ולטובה חשבה כפי שנוכחנו בהמשך שזה למען החיות עם רב. וכיון שכל הזמן חייתי באמונה שלימה שהכל מאיתו ית', אני יכול להרגיע אתכם שלא תדאגו ולא תתביישו כל כך.

המחילה – חיזוק הענווה

וסיבה נוספת יש בדבר. אין כעס ללא גאווה. הרי זה חלק מדרך העולם שאנשים פוגעים ונפגעים כל יום לרבות. ומדוע אני כל כך פגוע וכועס ולא יכול לעבור לסדר היום. כי אני חושב שאני ואפסי עוד. כביכול עלי נאמר אין עוד מלבדו. אני מרכז הבריאה. וכשפוגעים בי אני חש שנעשה כאן ענין נורא. פגעו באדם המרכזי בבריאה, בבחינת מבחר המין האנושי. ולכן אינני יכול לעבור על כך לסדר היום. אומרים שרוב האנשים אם יאמרו להם לדמיון את העולם כבמה גדולה ועליה אנשים, הם ידמיינו את עצמם במרכז הבמה באור הזרקורים וכל השאר דמויות קטנות וטפילות בשוליים. עד כדי כך שמי שמצייר את עצמו בשוליים, הוא נחשב לבעל דימוי עצמי נמוך ומנסים לעזור לו להתגבר. אבל האמת שאפשר לחוש בעל דימוי עצמי מצויין ובכל זאת לדעת את המציאות כמו שהיא שיש בעולם עוד הרבה אנשים ואני סך הכל אחד מרבות ולא הכי חשוב מכולם, וממילא אם פגעו בי זה בסך הכל אירוע שולי וחולף. ומי שייקח את עצמו קצת פחות ברצינות, מלכתחילה לא ייפגע כל כך מכל שטות.

וזה בדיוק כמו הנקודה הקודמת. בשעת מעשה אפשר עוד להבין שהגאווה של האדם מתעוררת לרגע. שמעתי פעם ממרן הסטייפלר זצ"ל שהתבטא שכל אדם חושב את עצמו "חתיכה הראויה להתכבד בה". אבל אם אדם מתמיד בעקשותו שלא למחול, שזו דרכו של עשו הרשע עליו נאמר ועברתו שמרה נצח, וכמסופר בנביא על הגבעונים שדרשו כמה נפשות מבית שאול כדי שיסכימו למחול, אבל בני ישראל רחמנים הם ואינם אכזריים מלמחול, ואם יהודי בכל זאת לא מוכן למחול הרי שהוא מזין בכך את הגאווה שלו. וזו בפני עצמה סיבה חשובה נוספת מדוע להתגבר ולמחול בלב שלם כדי להזכיר לעצמי את מקומי הנכון והפעוט בעולם.

המחילה – בריאות הנפש

ויש כאן רווח נוסף ועצום. למרות שאולי אין לנו רשות לומר שלזו כוונת התורה כשהיא מצווה למחול. אבל הרי ידוע שכל דבר המתנהל על פי התורה הוא גם בדיוק הכי טוב לגוף ולנפש. ואכן ידוע שהכעסן משחית את בריאות גופו מאד בכמה אופנים. חז"ל כבר העידו שהכעסן הוא אחד משלושה שחיהם אינם חיים. ויותר מכך הוא מזיק מאד לבריאות נפשו ולכל הצלחתו בחיים. כי הכעס גוזל מהאדם המון אנרגיה ומרעיל מאד את רוחו וכפי שנבאר מעט בקצרה.

לכל אדם יש כמו אנרגיה נפשית, שמכוחה יש לו מרץ וחשק לפעול לעשות ולייצר. ישנם דברים מסויימים שגוזלים מהאדם חלק מהאנרגיה הזו. למשל כל קונפליקט, תהיות ולבטים, אם בנושאים ערכיים, אם בנושאים של צורך בהחלטה מעשית מסויימת וכדומה, גוזלת מהאדם המון אנרגיה. כל שמירת סוד גוזלת אנרגיה רבה, בגלל הצורך לעמוד על המשמר שהסוד לא ייפלט בלי כוונה או יתגלה בגלל חוסר זהירות כלשהיא. יש דוגמאות רבות של בעיות, שבגלל שמשקיעים את כל האנרגיה בלשמור אותן בסוד, לא נשאר כוחות ומרץ לטפל בבעיה. הרבה יותר עדיף להשקיע את האנרגיות בפיתרון הבעיה גופה מאשר בשמירה על סודיותה. ולענייננו כל סכסוך לא פתור עם מישהו גוזל אנרגיה. ולכן אדם שיש לו כמה קונפליקטים וכמה סודות וכמה סכסוכים, לא נשאר לו שום אנרגיה פנויה וזמינה לעסקיו השוטפים. בדרך כלל מי שיש לו אויב אחד, יש לו יותר מאחד. אם הוא כזה מין שוחר צדק גדול שלא יכול לעבור לסדר היום אחרי פגיעה בכבודו או בשאר זכויותיו, יש לו בטח פנקס גדול מאד של הנהלת חשבונות עם חצי עולם.

אני שמעתי על אשה אחת כזו שוחרת צדק, כל אדם בשכונה שלה שעושה איזה עוול לניקיון או לסדר הציבורי, ובפרט אם זה נוגע במישרין לאותה אשה, מיד הוא מטופל כראוי. היא מתעדת את כל פרטי המקרה החמור, ושולחת ליידע את כל הגורמים הנוגעים בדבר. ה"פושע" מקבל כמה איומים והתראות וכו' וכו'. פעם יצא לי להיות בחתונה של מישהו מהמשפחה ההיא, וראיתי ילד קטן כבן חמש בערך מאותה משפחה עומד בצד האולם, וכאשר המעגל של הבחורים הרוקדים התרחב כרגיל, זה הגיע עד אליו. אבל הקטנצ'יק הזה לא היה מוכן לזוז אחורה, כי הוא עמד שם קודם. אז הוא עמד שם נטוע היטב במקומו, ובכל פעם שהרגל של איזה בחור נגעה בו בלי כוונה, מיד בערנות גדולה הוא הניף את רגלו הקטנה והכניס לו בעיטה. הוא לא פיספס שום פגיעה בו. איזה דוד ניסה להזיז אותו בעדינות ולמנוע ממנו לבעוט ברוקדים, אבל גם תוך כדי שכנועים, הוא לא החמיץ אפילו עוול אחד. כל מי שפגע בזכותו חטף תיכף ומיד!

אדם לפעמים מתלונן שאין לו חשק לכלום. אם הוא יזכה להגיע לאדם שמבין בזה, ידריכו אותו לפתור את הספיקות, או להניח להם, ולהימנע כמה שיותר משמירת סודות, ולסדר את כל ענייניו עם אנשים, כדי שהאנרגיות יתפנו לו ואז הוא יוכל להיות אדם מאושר מלא וגדוש מרץ חיובי. זה חלק מהתועלת של דאגה בלב איש ישיחנה, בגלל השחרור מהגדרת הבעיה כסוד. במקום אחר הבאנו על זה משל לשעון שמונה את הזרם החשמלי בבית. אם רואים שהוא מסתובב מהר, על כרחך יש בבית מכשיר סמוי זולל חשמל. כך אם אדם מכובה מבחינה אנרגטית, סימן שמהו נסתר זולל את האנרגיה שלו.

סופר על אדם שקנה בית גדול ועתיק באמריקה, והיה בבית ריח מאד לא נעים. כמה שהוא ניקה ואוורר והחליף כל מיני ריהוט וכדומה, כלום לא עזר. עד ששאלו אותו אם בדק פעם מה קורה במרתף, והוא ענה שבאמת זה בית ישן והמרתף חסום לגמרי בכל כניסותיו ואין לו בכלל מושג מה קורה שם. הוא פרץ את כל המנעולים ופתח את דלתות וחלונות המרתף וגילה שיש שם פגרי סוסים מלפני עשרות שנים וטונות של חציר רקוב ושוליות של מים מעופשים. כמובן הוא דאג שיפנו את הכל וישטפו הכל היטב היטב וכל הפתחים והכניסות יישארו פתוחים לרווחה כמה שבועות, וראה זה פלא, כל הריח חלף לו. כל זמן שהוא ניקה רק למעלה, כלום לא עזר. ברגע שהוא ניקה ואוורר את המרתף ממילא הכל הסתדר במפלס העליון. כשהמרתף של הנפש שלנו מלא בפגרים של כעסים ועלבונות וקפידות וכדומה, אנו חיים בבית רעיל. ועלינו לעשות שם ניקוי יסודי בכך שנמחול לכל אויבינו ונניח לכל המריבות הטפשיות ונלך הלאה.

כעס – דלק רעיל

לסיום ישנה נקודה נוספת שכדאי לחדד כאן שיכולה מאד להועיל להתגבר על כעסים. אחת הסיבות שאדם ממשיך לכעוס למרות שהוא מבין בעומק שכלו שזה לא מוצדק ולא לענין, היא מפני שזעם זה דלק לנפש. הזעם נותן לו תחושה של אנרגיה. גם אדם חלוש וחסר מרץ, כשהוא במצב של כעס הוא מסוגל להפעיל את עצמו. ולכן שלא במודע אדם ממשיך להזין את הכעס של עצמו כדי להישאר מתודלק. זה מקשה עליו להיפרד מכעסו. אבל הדלק הזה הוא דלק פרימיטיבי. תת רמה. דלק אמיתי צריך לבוא מהכרה באושר הנצחי בזה ובבא של עשיית רצון ה' וגדלות בתורה ובמידות טובות. כל זמן שאדם מונע בדלק פרימיטיבי, לא נפתחים הצינורות של הדלק הטוב. והדלק המקולקל הזה פועל רק בכיוון אחד. דהיינו רק בכיוון של לחפש איך לנקום באויבו ולנסות כל הזמן לחשוב איך הוא יכול בשעתו לעשות אחרת ולנצח וכל מיני שטויות כאלו. זה כמו אדם שנוסע לירושלים והולך להיגמר לו הדלק, ומגיע מישהו ומוכן למלא לו את המיכל, אבל בתנאי שהוא ייסע למקום אחר לגמרי. נכון שהמכונית תתחיל לנסוע, אבל לא ייצא לו מזה כלום. הדלק הזה בוגדני. הוא לא יביא אותו למחוז חפצו אלא יתקע אותו במקום בלתי רצוי לגמרי. (אם אדם מתמלא בדלק של הזעם והוא לא עושה עם זה כלום, זה פשוט כמו פצצה מתקתקת בקרבו. אפילו באופן פיזי זה גורם לייצור של אדרנלין וכדומה, וזה מעלה לחץ דם ודופק וגורם הרבה חולי בגוף שאין כאן המקום לפורטו).

אם נזכה לרוקן את המיכלים של הנפש שלנו מהדלק המזויף של הכעס, ממילא הנפש תלמד להתמלא מדלק טוב, דלק שיביא אותנו לעלייה בתורה ויראה ומידות טובות. הבה נכונן את עצמינו למחול ולסלוח בלב שלם, ואפילו אם

לא נתבקשנו על זה כלל כעת. נזכיר לעצמינו שמדת הרחמנות מחייבת זאת, שאמונה אמיתית מחייבת זאת, שענווה אמיתית מחייבת זאת, שכדאי מאד לחזק את הרחמנות והאמונה והענווה, שכדאי מאד לנקות את המרתף מכל הפגרים והרקבונות, כי חבל מאד לחיות בבית רעיל, שכדאי מאד לפנות מקום לדלק ולמניעים נעלים ומרוממים במקום להיתקע כל החיים עם מניעים שקריים ובוגדניים ורדודים. ואולי בדרך דרוש זה ביאור חדש בוטהר ליבנו, ועל ידי זה נזכה לעבדך באמת. אכי"ר.

(נאמר בשערי תורה ש"ק ויחי תשע"ג)

יום הכיפורים - להתחיל מחדש

הרמב"ן כתב באגרתו כשתקום מן הספר תחשוב מה למדת, כלומר מה אתה יכול לקחת אתך מהלימוד למעשה. וקל וחומר בסיימנו מסכתא יש להתבונן מה ניתן לקחת איזה מסר מהמסכת. ננסה להתבונן מה ניתן ללמוד מהמסכת שלנו העוסקת בענייני יום הכיפורים.

יום הכיפורים נקבע על מחילת חטא העגל

ידוע שכל מועדי ישראל, מלבד ראש השנה, יסודם במאורעות שאירעו לעם ישראל בשנה הראשונה לצאתם מארץ מצרים. ראש השנה הוא מועד טבעי שנקבע בראש השנה, אבל פסח וסוכות נקבעו על אירועי יציאת מצרים ועצרת על מתן תורה. וביארו חז"ל שגם יום כיפור קשור למאורע מסויים אע"פ שלא נתפרש להדיא בתורה.

לאחר חטא העגל, עלה משה למרום פעם שניה ושלישית להעתיר בעד עם ישראל, ונסתיימו מ' ימים האחרונים בעשירי בתשרי ואז מחל הקב"ה לישראל את אותו עוון, ואמר שיום זה ייקבע ליום מחילה וסליחה לדורות.

במעמד הר סיני הגיעו בני ישראל לפסגה. הרי היו הם שקועים במצרים במט שערי טומאה, ובמשך מט יום זכו להתקדש ולהיטהר בסילודין עד שהגיעו למעמד הר סיני, בו ראו גילוי שכינה, אתה הראית לדעת, נבקעו כל הרקיעים וראו הכל, וכל העם התנבאו והגיעו לדרגה עליונה של דביקות בבורא יתברך, קיבלו את התורה, וגם בגשמיות נתרפאו כל החולים ונתבטלה מהם גזירת מיתה וחזרו לדרגת אדם הראשון קודם החטא. בקיצור הגיעו לשלימות הכי גדולה האפשרית. לא עבר זמן רב, עד שהמלך במסיבו, עודם חונים באותה החנייה למרגלות ההר בו אירע המעמד הגדול, ונכשלו בעבודה זרה, נרדי נתן ריחו. ניטלו מהם הכתרים שזכו להם על ידי אמירת נעשה ונשמע, כלומר איבדו את כל מעלתם, אני אמרתי אלהים אתם – אכן כאדם תמותון, חזרו לחוליים ולשפלותם וכמעט נגזרה עליהם כליה, לולא משה עמד בפרץ לפניו וביטל את הגזירה. התרסקות כמעט גמורה רח"ל.

לאחר שמונים יום של תפילה ותחנונים בעשירי בתשרי מחל הקב"ה, וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו, וסלחת לעוונינו ולחטאתינו ונחלתנו, הנה אנכי כורת ברית וגו'. ולא זו בלבד, אלא חזר הקב"ה וקירבם אליו באהבה גמורה וציוום על בניית המשכן, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. חיבור מחודש של אהבה בין הבורא לעמו. כאן נוסד המהלך שאחרי כל נפילה ולו גדולה ככל שתהא, ישנה אפשרות לתקן ממש הכל, למחוק את העבר השלילי ולהתחיל דף חדש מהתחלה.

המחילה של הקב"ה מטהרת לפתוח דף חדש

אמר הקב"ה מהלך זה ימשיך לעולם. בכל שנה ושנה, כעבור שנה של נפילות, חטאים, הזנחה והתרשלות, מגיע יום הכיפורים, חזרו בתשובה, לפני ה' תטהרו, ואני מטהר אתכם. מחיקת חובות וחטאים, התחלה מחודשת ברצון ובקירבה גדולה. זה הקשר העמוק והמהותי בין יום הכיפורים ההיסטורי ליום הכיפורים השנתי.

וכמו בכל המועדים המסור הוא לא רק למועד עצמו, אלא ממנו ניקח לכל יום ויום. המשנה עצמה מכוונת אותנו למסר זה, כשהיא מסיימת את המסכת עם הדרשה המרטיטה של רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם – אביכם שבשמים! שנאמר וזרקתי עליכם וגו', ואומר מקוה ישראל ה' – מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. הוי אומר כשם שאדם נטמא, אין זה סוף פסוק, טובל הוא במקוה וטומאתו פרוחה לה, כך אדם שנטמא בטומאת החטאים, אין זו סיבה להישאר כך. יש דרך תיקון. חזרו בתשובה אל ה' יתברך והוא יקבלך תחת כנפיו, והרי אתה כטובל במקוה ונטהר. מקוה ישראל ה'. הקב"ה מטהר את ישראל. זה לא ייחודי ליום כיפור. זה בכל יום ובכל רגע. הקב"ה מוכן ומזומן לרחוץ אותנו מהחטאים, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם. מכל טומאה שתהיה!

דוקא אנשים ערכיים עלולים להתייאש מנפילתם

יש כאן מסר חשוב שנוגע לפעמים דוקא לאנשים ערכיים. הרב קרליץ שליט"א רגיל להביא מדברי הנביא ביחזקאל שמספר שבני דורו אמרו על עצמם שהם אבודים בגלל החטאים, והנביא אומר להם בדבר ה' החפוץ אחפוץ במות רשע כי אם בשובו מדרכיו וחיה, והם שבים ואומרים שהם לא מאמינים, והוא נשבע להם כמה פעמים חי ה' וגו'. (אנחנו אומרים חלק מפסוקים אלו בתפילת נעילה). כלומר דוקא מפני גדלותם, הם הבינו מה זה חטא והם לא היו מסוגלים להאמין שניתן לתקן. קיבלנו הכל וזרקנו זאת בידיים, מה פתאום תינתן לנו הזדמנות חדשה. והנביא צריך לשכנע ולהישבע כמה פעמים שעד כדי כך גדולים רחמי הבורא יתברך.

הדבר מאד מצוי אצל אנשי מעלה. דוקא אנשים שטחיים אין להם כל בעיה עם זה. אתמול הייתי חוטא והיום אני צדיק, מדוע לא. האיש האיכותי והכנה עם עצמו יש לו נטייה טבעית להישבר ולהתייאש ולהזניח את עצמו במצבו השפל. זה ניסיון מיוחד לאנשים רציניים. היאוש הזה הוא כנראה הגורם המרכזי לנפילות אצל אנשים מוצלחים. ואת זה ניתן לשאוב מהמסכת שלנו. אל תתן לשטן הזה של הייאוש להשאיר אותך על הקרשים. בכל מצב שאתה נמצא,

אתה יכול ממש ברגע זה, לזרוק את העצלות הרפיון והנחשלות, לזרוק את הדברים הטמאים שאתה כרגע מכור להם וקשור איתם, לחזור אל הבורא, והוא לא רק יקבל אותך בידו הפשוטה לקבל שבים, אלא הוא ימחוק לך הכל, יטהר אותך, אמש היה זה שנאוי מתועב ומשוקץ והיום הוא אהוב ורצוי ומקובל וידיד, כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה.

סיום מסכת עת רצון להתפלל

בעת סיום מסכת הוא עת רצון. זמן טוב לבקש ולהתפלל ולברך זה את זה. עם ישראל עמוס בתלאות. זקנים וזקנות חלושי כח, זוגות שלא נפקדו עדיין בזש"ק, בנים ובנות מעוכבי זיווג, קשיים בפרנסה, ילדים שלא הולכים בתלם, חולים בגוף או בנפש ועוד ועוד. בדרך כלל אין בית אשר אין בו סעיף אחד מכל אלו ולא פעם כמה סעיפים. יעזור השי"ת לכל עמו ישראל ולנו בתוכם בכל הישועות הנצרכות, ויקויים בנו הכתוב הנזכר, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם. אכי"ר.

(נאמר בסיום מסכת יומא בביהכנ"ס צא"י רמת אהרן אור לה' אדר א' תשע"ד)